

Kadınların Cinselliğe Bakışının Online Seslifoto (OSF) ile İncelenmesi¹

Nazlı ÖZKAN, Ahmet TANHAN²

Kadınların cinselliğe bakışının Online Seslifoto ile incelenmesi

Women's perspectives of sexuality through Online Photovoice (OPV)

Öz

Abstract

Amaç: Araştırma, kadınların cinselliklerini hangi kelimeler ve fotoğraflarla tanımladıklarını ve bazı değişkenlerin (eğitim düzeyi, medeni durum, yaş, yaşanılan yer, ekonomik durum) kadınların tanımlarındaki etkisini görmek üzere yürütülmüştür.

Purpose: The research was conducted to see which words and photographs women use to describe their sexuality and the effect of some variables (education level, marital status, age, place of residence, economic status) on women's definitions.

Yöntem: Araştırmaya toplam 196 kadın katılmış; 176 kişi örnekleme oluşturmuştur. Araştırmanın teorik çerçevesini feminist teori oluşturur. Çevrimiçi ortamda sunulan bir form ile katılımcıların demografik bilgileri ve Online Seslifoto (OSF) yöntemiyle veriler toplanmıştır. Verilerin analizi için Online Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (OYFA) kullanılmıştır.

Method: A total of 196 women participated in the study; 176 people constituted the sample. Feminist theory forms the theoretical framework of the research. Demographic information of the participants and data were collected through Online Photovoice (OPV) method and an online form. Online Interpretive Phenomenological Analysis (OIPA) was used to analyze the data.

Bulgular: Kadınlar cinselliklerini en çok hoş giden/istenen duygular, hemhal olmak/iç içe geçmek/bütünleşmek/tamamlanmak/zıtlıkların birlikteliği, hoş giden/istenen bedensel hisler, ana temaları ile tanımlamış; doğa, insan bedeni fotoğraflarıyla betimlemişlerdir. Eğitim düzeyi ve medeni durum değişkenlerinin kadınların cinsellik tanımlarını etkilediği görülmüştür. Yalnızca lisans ve üzeri mezunu kadınların cinselliklerini "özgürlük", "varoluş, kendini tanıma/keşif" olarak tanımladıkları; medeni durumu evli olan katılımcıların ise cinselliği "hoş giden/istenen davranış", "doğal, neslin devamı" olarak tanımladıkları saptanmıştır.

Findings: The women described their sexuality through pleasurable/desired emotions, to be united / to be intertwined / to integrate / to be complete / to be together of opposites, pleasurable/desired bodily sensations. They used anonymous photos from nature and human body to describe their understanding of their sexuality. It seems education level and marital status affect the women's description of sexuality. Only the women with a graduate or above degree described their sexuality as "freedom, existence, getting to know oneself, exploration;" the ones married described sexuality as "pleasurable/desired behaviors, natural and continuation of the generation."

Sonuç: Toplanan veriler "eğitim düzeyi" değişkeni hariç her demografik özellikte eşit sayıda değildir. Buna rağmen kadınların cinselliği tanımlarken kullandıkları sözcük ve fotoğrafların feminist görüş ışığında tahmin edilebilir olduğunu söylemek mümkündür.

Conclusion: The collected data are not equal in all demographics except for the variable of "education level". Despite this, it is possible to say that the words and photographs used by women to describe sexuality are predictable in the light of feminist view.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Cinsellik, Online Seslifoto (OSF)

Keywords: Women, Sexuality, Online Photovoice (OPV)

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

¹ Bu çalışma Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı'nda Dr. Öğretim Üyesi Meltem NARTER ve Dr. Öğretim Üyesi Ahmet TANHAN danışmanlığında Nazlı ÖZKAN tarafından "Farklı Eğitim Düzeyine Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışının Online Seslifoto Yöntemi (OSF) ile İncelenmesi" başlığı ile tamamlanarak 24.06.2021 tarihinde savunulan –Yüksek Lisans– tezinden türetilmiştir.

² Nazlı ÖZKAN, Üsküdar Üniversitesi Yüksek Lisans Mezunu, 1nazliozkan@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4289-3009>, Ahmet TANHAN, Dr. Öğretim Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, tanhanahmet3@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4972-8591>.

1. Giriş

İnsan, biyolojik olarak bakıldığında bir dişi ya da eril bedeniyle dünyaya gelir. Bedenin ince veya kalın, zayıf ya da güçlü, doğurgan mı yahut doğurtan mı olacağı gibi ayrımlar bu biyolojik veriye göre temellenmektedir. Biyolojinin tanımladığı kadın ve erkek cinsiyeti neredeyse yalnızca bundan ibarettir (Bingöl, 2014). Kadınlık ve erkeklik ise toplumsallaşma süreci ile beraber kültürel bir yapılanma ile oluşur (Hepşen, 2010). Ancak anneliğin kadının yazgısı kabul edilerek kutsanması, namus ve bekaret kavramlarının bir arada düşünülmesi, kadının ataerkil düzende baskılanması onu bir objeye dönüştürmüştür (Aktaş, 2013; Badinter, 1980; Berger, 1988; İnceoğlu ve Kar, 2009). Cinsiyet olarak özgürleşmeden cinsel olarak özgürleşmenin mümkün olmadığı düşünüldüğünde (Elçik, 2016) kadınların deneyim ve pratiklerine daha fazla odaklanması gerekmektedir (Donovan, 2021).

İnsan doğumdan itibaren cinsel bir varlıktır ve cinsellik seksten çok daha fazlasıdır. Cinsellik, hazın ötesinde, her bireyin kendi kültürel grubunun içinde kimliğini inşa etmesini, ötekinin farkının bilincine varmasını ve bununla birlikte itkileriyle başa çıkabilmesini, eksikliklerini ve sınırlarını kabul etmesini sağlar (Paris, 2016). Ancak Türkiye’de kadının cinselliği, genel olarak tartışılmaya kapalıdır (Komut, 2011). Bu sebeple cinsellikleriyle ilgili olumsuz mesajları içselleştiren birçok kadın, cinsel deneyimleri konusunda özgür ve bilgiye dayalı kararlar almakta zorlanmış ve dolayısıyla kendilerine sağlıklı bir cinsel yaşam kurabilme olanakları sınırlandırılmıştır (Dinçer, 2007).

Kişisel olarak deneyimlenmeyen yahut gözlemlenmeyen oluşlara yalnızca başkalarının yüklediği anlamlar üzerinden sahip olunabilir ancak bunlar bilinemez (D’Arusmont, 1972). Bu sebeple çalışmada, kadınların cinselliğe dair deneyimlerini gözden geçirmelerine olanak sağlamak ve Online Seslifoto yöntemi kullanarak kadınların “bilmelerine” aracı olmak amaçlanmıştır. Böylece kadınlara cinsellikleri üzerine konuşabilecekleri bir alan sağlayarak farklı değişkenlerin (yaş, medeni durum, ekonomik düzey, eğitim durumu, yaşanılan yer) kadınların cinselliklerini tanımlamalarında anlamlı bir fark yaratıp yaratmadığı araştırılmıştır.

1.1. Feminizm ve Kadın Cinselliği

Feminist Hareket

Feminizm, 18. yüzyılda ayrımcılığına karşı ortaya çıkarak, cinsler arasındaki eşitliği kadın haklarının genişletilmesiyle sağlamaya çalışan bir toplumsal harekettir. Fransız devriminin gerçekleşmesiyle kadınlar, seçme-seçilme, mülkiyet hakkı gibi kamusal alanda özgürlük taleplerinde bulunmuşlardır (Özsöz, 2008). Kadınların eşitlik talep ettiği bu süreç feminizmin birinci dalgası olarak isimlendirilmektedir. 1960’larda ortaya çıkan ikinci dalga feminizm ise kadınların her alanda özgürlük talebidir (Pilcher ve Whelehan, 2004). Böylece kamusal alandaki isteklere özel alanda yani ailede, cinsellikte kadınların özgürleşmesi eklenmiştir (Adak, 2016). Günümüzde ise, üçüncü dalga olarak da ifade edilen feminizm anlayışı, farklılıklar üzerine inşa edilmiştir. İkinci dalga feminizm kadınları bir bütün olarak ele almakta ve kimlik, cinsel yönelim, sınıf ayrımı, etnik ve kültürel yapı gibi olgulara yer vermemektedir. Üçüncü dalga feminizm ise, farklılıkların ortaya konmasıyla, dile getirilmesiyle var olma eğilimindedir. Bireysel bir bakış açısıyla her kadının farklı baskı ve ezilmişlik sorunlarının olduğunu ve bu sorunları görmek, ortak noktalarını bulup ortaya çıkarmak gerektiğine inanmaktadırlar (Taş, 2016). Ayrıca toplumsal bir dönüşümü sağlamak, bilinçlenmeyi artırmak için çalışmış ve özellikle eğitime önem vermişlerdir (Leslie ve Drake, 1997).

Osmanlı devletinde feminist hareketin varlığı bilinse de Türkiye Cumhuriyeti devletinde 1980 yılına kadar kadınların bir cins olarak ezildiğini ve bunun nedeninin erkek egemenliği olduğunu söyleyen örgütlü ve bağımsız bir hareket oluşmamıştır (Özdemir, 2016). Feminist düşünce üreten komüniteler, bu fikirlerle tarihte yasal değişiklikler gerçekleştirmeye katkı sunsa da (Özdemir, 2016) temel amacı, erkek egemen anlayışın özel ve kamusal alanda kadın üzerindeki şiddet ve sömürsünü önlemek ve

kadının yaşadığı baskıları sona erdirmek olan İstanbul Sözleşmesinin uygulanmasının durdurulması feminist hukuk açısından geriye doğru atılan bir adımın göstergesidir (Kurnaz, 2020; Işık 2022).

Cinsellik Araştırmaları

Cinsellik terimi oldukça geç bir dönemde ortaya çıkmış olsa da (Esencan ve Beji, 2015) cinsellik araştırmaları Hipokrat, Aristo ve Plato'ya dayanır. Cinsel davranış, cinsel yanıt, cinsel fonksiyon bozuklukları, üreme, doğum kontrolü, kürtaj ve cinsel etik gibi pek çok konuda ilk teoriler onlar tarafından ortaya konulmuştur. Cinsellik alanında ses getiren ilk çalışmalara baktığımızda Richard Von Kraft – Ebing, Henry Havelock Ellis, Sigmund Freud, Magnus Hirschfeld, Katherine Davis ve Clelia Mosher isimleri görülmektedir (Greenberg ve ark., 2011). Bilimsel araştırma ilkeleri gözetilerek yapılan çalışmalar düşünüldüğünde 21. yüzyılda Alfred Kinsey, William Masters ve Virginia Johnson, Margaret Mead, Helen S. Kaplan, Rosemary Basson isimleri öne çıkmaktadır. Araştırmaların erkek araştırmacıların bilimsel otorite olduğu zamanlarda yapıldığı görülmektedir. Bunun bir sonucu olarak da kadın cinselliği araştırmalarında feminist bakış açısı eksik kalmıştır (Acavit, 2022). Böylece kadınlar, erkek bakış açısından ele alınmış ve özne olduklarını düşünürken “öteki” konumunu benimsemeye zorlanmıştır (Beauvoir, 1993; Horney, 1926).

Türkiye'deki araştırmalara bakıldığında 2003 yılında İstanbul'da düzenlenen 'Cinselliğe Bakış' sempozyumu uluslararası düzeyde Türkiye'nin cinselliğe bakışı ve toplumdaki cinsel sorunların kamuoyuna sunulması açısından önemlidir (Beji ve Aşçı, 2011). Bugüne kadar cinsellik alanında yapılan en kapsamlı çalışma ise Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) tarafından T.C. Sağlık Bakanlığı ve Avrupa Birliği desteğinde yürütülen CETAD-2006 alan çalışmasıdır (Doğan ve Küçükgöncü, 2009). Alanyazına bakıldığında araştırmalar; cinsiyet eşitsizliği (Dinç-Kahraman, 2010), cinsel mit, cinsel işlev (Erbil, 2019), cinsel tutum ve davranış (Özan ve ark., 2004), cinselliğe dair algı (Bahar, 2018), cinsel sağlık (Gürsoy ve Gencalp, 2010), cinsel eğitim (Kutlu ve Çok, 2002), kadınların evlilik öncesi ilişkide bulunmasına karşı tutumlar (Sakallı-Uğurlu ve ark., 2001), namus, bekaret (Dinçer, 2007), orgazm (Dinç- Kahraman, 2012), cinsel özgüven, cinsel farkındalık, cinsel utangaçlık (Çelik, 2012), toplumsal cinsiyet (Vatandaş, 2011) gibi konularda çeşitlilik göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) aile yapısını, bireylerin aile ortamındaki yaşam biçimlerini ve aile yaşamına yönelik değer yargılarını tespit etmek amacıyla yaptığı araştırmaya göre (2021) ev işleri cinsiyete göre incelendiğinde, ev işlerini genellikle kadınların üstlendiği görülmüştür. Kadınlar en fazla %94,4 ile çocuk bakımı, %85,6 ile çamaşır ve bulaşık yıkama, %85,4 ile yemek yapma ve evin günlük toplanması ve temizlenmesi işlerini üstlenmektedir. Kadınlar, kendilerini değerli ve güçlü olarak değerlendirirler de yaptıkları işin maddi bir gelirinin olmaması onların kendilerini üretimin dışında algılamalarına yol açmaktadır. Bu da uzun vadede özgüven zedelenmesine neden olmakta ve kamusal alandaki varlıklarını etkilemektedir (Güdekli, 2016) Özsaygı ile birlikte özgüveni de sistematik olarak zayıflatmaktadır. Kadınlar ezildikçe sistem onları nesnelere dönüştürür ve bu kadınların gelişmesini engeller (Donovan, 2021).

Nesneden Özneye Kadın

Kökenleri Pisagor'a kadar uzanan erkek aklının yüceltilmesi, temelde erkeğin üstünlük kurma amacına dayanır. Aklın ve dolayısıyla erkeğin yüceltilmesi, erkeğin kadına göre üstün kabul edilmesine sebep olmuş ve kadın bu değere sahip olmayışından dolayı küçümsenmiştir (Dağdelen, 2021). Tarihsel süreçte de kadın bedeni erkeğin bakışına hitap etmesi gereken cinsel bir obje biçiminde var olmuştur. Kadın bedeni erkeğin denetimi altına alınması gereken sosyo-kültürel bir olgu olarak nesneleşmiştir (Bilgin, 2016). Nihayetinde kadın bedeni cinsel bir nesne olarak algılandığı zaman, kadının bedeni ve cinsel işlevleri kişiliğinden ayrılarak sadece bir araca indirgenmiş olur. Böylece kadının duyguları, düşünceleri ve kişiliği yok sayılmaktadır (Açıkalin, 2013). Çünkü kadınlar yalnızca erkekler tarafından adlandırılmakla kalmamış, tanımlanmışlardır. Kadınların adlandırmaya katılmaları ve yeni kelimeler söylemeleri gerekir. Ancak bu şekilde birbirlerine yeni bir benlik anlayışı verebilirler (Daly, 1973 akt. Donovan; Donovan 2021).

1.2. Online Seslifoto (OSF) ve Kadın Cinselliği

Alanyazın tarandığında örnekleme kadınlardan oluşan geleneksel seslifoto çalışmalarının yoğunluğunu görmek mümkündür (McIntyre, 2003; Payne ve ark., 2016; Sutherland ve Cheng, 2009; Wang, 1999; Willson ve ark., 2006). Cinsellik konulu çalışmalar incelendiğinde cinsel sağlık ve cinsiyet hakkında pek çok seslifoto çalışması vardır (Bayer ve Albuquerque, 2014; Cornell ve ark., 2016; Mamary ve ark., 2007). Kadın ve cinsellik başlıkları birlikte ele alındığında ise HIV, AIDS gibi cinsel sağlık problemi yaşayan kadınlar (Teti ve ark., 2012), cinsel yönelimi nedeniyle ayrımcılığa maruz kalan kadınlar (Boonzaier ve Zway, 2015), seks işçisi kadınlar (Desyllas, 2014) ve bedensel engelli kadınların cinsiyet kimliği (Payne ve ark., 2016) gibi konularda çalışmalar bulunmaktadır. Ancak Türkçe yazında kadın, cinsellik veya kadın cinselliği konularını içeren herhangi bir geleneksel seslifoto çalışmasına rastlanmamıştır.

Alanyazın tarandığında OSF'nin farklı konu ve bağlamda kullanıldığı görülmektedir: yakın ilişkiler (Genç ve ark., 2022), online veya uzaktan eğitim (Doymuş ve ark., 2021; Subaşı ve ark., 2022; Tümkaya ve ark., 2021), COVID-19 sürecinde öğrencilerin ruh sağlığı ve eğitimi (Tanhan ve ark., 2021); özel öğrenme güçlüğü (Öğülmüş ve ark., 2021), tasavvuf (Tanhan, 2022). Konu çeşitliliğini görmek mümkün olsa da kapsamlı literatür taramasında kadın, cinsellik ya da kadın cinselliği konularını ele alan herhangi bir OSF çalışmasına rastlanmamıştır.

Pek çok deneyim dışarıdan gözlenebilir olsa da cinselliğin toplum tarafından denetlenmesi dolayısıyla kadının cinsel varoluşu ve cinsel deneyimi üzerine konuşması hoş karşılanmaz (Dinç-Kahraman, 2010; Polibroda ve ark., 2009). Bu sebeple bu çalışmada, ataerkil toplumda öteki haline gelmiş "kadın" ve ifade edilmesi güç olan "cinsellik" deneyimi önceki araştırmacılar tarafından önerildiği üzere Online Seslifoto yöntemi ile çalışılmıştır (Doymuş ve ark., 2021; Tanhan, 2020). Hem geleneksel seslifoto hem de OSF araştırmalarında araştırmacılar tüm araştırma sürecinde toplumdaki o konuyla ilgilenen kişi, kurum, kuruluş ve toplumun farklı alt yapılarıyla da etkileşim kurar; bu da Topluluk Temelli Katılımlı Araştırma (TeTKA) yaklaşımında önerilen bir yaklaşımdır (Armiya' u ve ark., 2022; Dari ve Gay, 2022; Doymuş ve ark., 2021; Hauber-Özer ve ark., 2021; Tanhan, 2020).

2. Gereç ve Yöntem

Online Seslifoto (OSF)

Geleneksel/yüz yüze seslifoto (photovoice), insanların deneyimlerini ele aldığı ve yaşamlarına dair keşifler yaptığı kişisel ve sosyal bir değişim yöntemidir (Palibroda ve ark., 2009; Subasi ve ark., 2023; Wang ve Burris, 1997). Seslifotoda sekiz ile 13 kişiden oluşan katılımcılar bir araya gelerek araştırmacının belirlediği konu alanıyla ilgili fotoğraf çekerler ve onlara eşlik edecek hikayeler yazarlar. Böylece seslifoto katılımcılara, çektikleri görüntüler ve onlara yazdıkları hikayeler aracılığıyla konuyla ilgili kendilerini ifade etme fırsatı tanımış olur (Foster- Fishman ve ark., 2005; Tanhan, 2020; Tanhan ve Strack, 2020). Geleneksel/yüz yüze seslifoto önemli sınırlılıklar içermektedir (Tanhan, 2020; Tanhan ve Strack, 2020). Geleneksel seslifoto uygulaması (fotoğrafların alınması, hikayelerin yazılması, grup paylaşımları, analizler ve ilgili kişi ve kurumlarla paylaşılması için sergilenmesi gibi) katılımcı ve araştırmacıların grupça birden çok kez buluşmasını gerektirir (Tanhan, 2020). Böylece katılımcının anonim kalması zor olabilmekte ve anonim kalmak isteyen veya çeşitli nedenlerden dolayı kimliğinin öğrenileceğini düşünen alt kültür gruplardan katılmak isteyen katılımcıların katılması zor olabilir. Geleneksel seslifoto çalışmalarına genelde az sayıda katılımcının katılabilmesi ve sabit bir yer veya zaman da bunu daha da zorlaştırabilmektedir. Bunlara ek olarak, geleneksel seslifotoda analizler genelde az sayıda katılımcının sonuçlarına göre yapılmakta ve bu da sonuçların geçerliliği etkileyebilmektedir. Geleneksel seslifoto araştırmacıları analiz için genelde içerik analizi veya geleneksel Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) yaklaşımlarını kullanmakta; OSF araştırmacıları ise genelde Online Yorumlayıcı Fenomenolojik Analizi (OYFA) kullanarak katılımcıların aktarmak istediğini

olabildiğince olduğu gibi aktarmaya çalışmaktadır. Tüm bu sınırlılıkların Online Seslifotoyu (OSF) geleneksel seslifoto'ya göre daha avantajlı hale getirdiği görülmektedir (Tanhan, 2020; Tanhan ve Strack, 2020). Wang ve Burris'in 1997'de geliştirmiş olduğu seslifoto üzerine çalışan Tanhan ve Strack (2020) ve Tanhan (2020) geleneksel seslifotonun sınırlılıklarını aşarak OSF'yi oldukça avantajlı bir hale getirmiştir. Bu şekilde OSF en temel sınırlılıklar olan, anonim kalmanın, katılımcı sayısının ve zaman-mekanın ötesine taşımıştır.

Topluluk Temelli Katılımlı Araştırma (TeTKA)

Çalışmanın verileri toplanırken Topluluk Temelli Katılımlı Araştırma (TeTKA/ Community-Based Participatory Action, CBPR; Ozkan, 2021; Tanhan, 2020) benimsenmiştir. TeTKA insanların meselelerini anlamak için yukarıdan aşağıya bir yaklaşımı reddeder. TeTKA, bireyler ve gruplarla paydaşlık geliştirerek sorunları çözmeyi ve iyi oluşa katkı sağlamayı amaçlayan, iş birliğine dayalı alternatif bir araştırma yaklaşımıdır (Tanhan ve Strack, 2020; Wallerstein ve Duran, 2006). Alanyazında kullanılan ortak/paydaş geliştirme (ally development; Tanhan ve Francisco, 2019; Tanhan ve Strack, 2020), topluluk temelli katılımlı araştırma (community-based participatory research; Tanhan ve ark., 2020), topluluk temelli aktif katılımlı araştırma (community-based participatory action research; Doyumğaç ve ark., 2020; Maiter ve ark., 2008), katılımcı/katılımlı eylem araştırması (participatory action research; Christensen vd., 2018; Minkler, 2000) ve okul-toplum ortaklığı (Dogan ve Julian, 2019) ifadeleri de TeTKA gibi topluluklarla işbirliği yaparak zorlukların üstesinden gelme ve yaşam kalitesinde fark yaratma amacı benimser. Bu yaklaşımın uygulamalarına örnek OSF'yi kullanarak ABD'deki bir üniversitede öğrenci, akademisyen, memur, işçi ve aileleriyle yapılmış çalışmalardan bahsedilebilir (Tanhan ve Francisco, 2019; Tanhan ve Strack, 2020).

Online Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (OYFA)

Geleneksel Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) farklı alanlarda kullanılan bir veri analiz yöntemidir (Smith ve Osborn, 2003; Tanhan, 2020). Ancak YFA'nın bazı önemli sınırlılıkları olması sebebiyle Online Yorumlayıcı Fenomenolojik Analizi (OYFA) geliştirilmiştir (Tanhan, 2020; Tanhan ve Strack, 2020). Geleneksel YFA'da araştırmacılar katılımcıları dinlemekte veya yazdıklarını okuyup bundan bir anlam ve tema çıkarmaya çalışmaktadır (Brunsden ve Goatcher, 2007; Smith ve Osborn, 2003; Tanhan ve Strack, 2020). Ancak Tanhan (2020) ve Tanhan ve Strack (2020) bu şekilde katılımcıların sesinin ve aktarmak istediği ana mesajın kaybolabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca katılımcı sayısı arttıkça toplam veri toplama süresinin uzaması ve araştırmacının etkin dinleme süresinin azalması da geleneksel YFA'nın sınırlılıklarındandır. Fakat OYFA'yı kullanan araştırmacılar bu zorluklarla karşılaşmamakta çünkü katılımcı, hikayesini oluşturduktan sonra bu hikâyenin ana özetini veya temasını birkaç kelime olarak araştırmacı ile paylaşmaktadır. OYFA tek başına bir analiz tekniği olarak kullanılabilir gibi (Kızılay, 2022) diğer birçok araştırmacının yaptığı gibi OSF ile de kullanılabilir (Armiya'u ve ark., 2022; Genç ve ark., 2022; Doyumğaç ve ark., 2021; Öğülmüş ve ark., 2021; Subasi ve ark., 2023; Tanhan, 2022; Tümkiye ve ark., 2021).

2.1. Katılımcılar

Araştırmanın örnekleme, kolayda örnekleme (convenience sampling) yöntemi ile seçilmiştir. Örneklemin oluşabilmesi için Topluluk Temelli Katılımlı Araştırma (TeTKa) (Community-Based Participatory Action, CBPR) ilkelerine uygun olarak kendisi de araştırmaya katılmış ve çalışmaya inanan gönüllü bireyler, amaca uygun katılımcıları araştırmaya dahil ederek süreci kolaylaştırmıştır.

Araştırmanın evreni kendini kadın olarak tanımlayan ve Türkiye'de yaşayan 18 yaş üzeri bireylerdir. Toplam 197 kişi katılım göstermiş, beş kişi kriterlere uygun olmadığı için çıkartılmış ve 16 kişi verilerinin kullanılmasına izin vermediği için 176 katılımcı ile analiz sürecine geçilmiştir.

2.2. Süreç

Kadın ve cinsellik ekseninde yapılan çalışmalar incelenerek soru cümleleri oluşturulmuş ve araştırma için etik kurul izni alınmıştır. Araştırmanın teorik temelleri oluşturulduktan sonra, sosyal medyada duyurularak katılımcı çağrısında bulunulmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada gönüllü onam formu, kişisel bilgi formu ve OSF formu kullanılmıştır. Yöntemin yeni olması sebebiyle, uygulamayı kolaylaştırarak katılımı artırabileceği düşünüldüğünden OSF formunun her bir adımını anlatan videolar çekilerek ilgili basamaklara eklenmiştir (https://www.youtube.com/watch?v=86y2vetSGCo&list=PLGMp6D-RltjHPxR_OuDI9A2CYb8VEb-VT) Tüm dokümanlar, Google Form üzerinden online olarak katılımcılara sunulmuştur.

Gönüllü Onam Formu

Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı gibi bilgiler verilip onam istenmiş ve katılımcılardan bilgilerinin anonim olarak bilimsel amaçlı ve gizlilik esasına göre kullanımına dair izin alınmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Bu bölümde katılımcılara, yaşı; yaşadığı şehir; medeni durumu; eğitim düzeyi ve ekonomik durumu sorulmuştur. Ekonomik düzey sorulurken katılımcıya herhangi bir gelir aralığı sunulmamış, kendini algıladığı düzeye göre düşük, orta, yüksek seçeneklerinden birini işaretlemesi beklenmiştir.

Online Seslifoto (OSF) Formu

Tasarım gereği seslifoto (Polibroda ve ark., 2009) veya OSF (Doymuş ark., 2021; Tanhan ve Strack, 2021) bağlamsal koşullara uygun şekilde kullanılabilir esnek bir yaklaşımdır. Bu sebeple OSF formunun basamakları da araştırmanın ihtiyacı doğrultusunda düzenlenmiştir.

Katılımcı formdaki şu dört adımı izlemiştir:

1. Adım- Akla Gelen İlk Kelimeler: Bu adımda katılımcılardan dokunma, öpüşme, özdoym (mastürbasyon) veya cinsel ilişki gibi kendi cinsel deneyimlerini düşünmeleri istenmiştir. Cinselliklerini tanımlayan, cinsel deneyimlerini düşünürken akıllarına gelen ilk kelimelerden en az bir ve en fazla on tanesini yazmaları istenmiştir. Dördüncü adıma hazırlık yapabilmek içinse ileriki basamaklarda katılımcıların yalnızca bir kelimeye odaklanmalarının isteneceği belirtilmiştir. Odaklanılan bu kelime, Online Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (OYFA) için dördüncü basamakta toplanan “tema” verisine de hizmet etmiştir.

2. Adım- Fotoğraf Yükleme: İlk adımda cinselliğini kelimeler aracılığıyla tanımlayan katılımcılardan, bu kelimeleri betimleyecek temsili bir fotoğraf çekmeleri istenmiştir. Katılımcılardan fotoğraf çekmeleri istenmiş olsa da yaşanan salgın dönemi dolayısıyla daha önce çekilmiş fotoğraflardan bu çalışmaya uygun olduğunu düşündükleri fotoğrafları kullanabilecekleri belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılar, çekecekleri fotoğrafların herhangi bir insanı kısmi/tam olarak içermemesi ve üçüncü kişilerin özel mülkünü tanınacak şekilde barındırmaması gerektiği konusunda bilgilendirilmiştir. İnternette bulunan ve katılımcıya ait olmayan fotoğrafları kullanmamaları önerilmiştir. Bu hususlara uygun olmayan fotoğraflar, katılımcı bilgilerinin bilimsel amaçlı kullanılmasına izin verse dahi analiz sürecinde yalnızca nicel ve demografik veri olarak kullanılmıştır.

3. Adım - Hikaye Ekleme: Bu adımda katılımcılardan ikinci adımda çektikleri fotoğrafa bir hikaye eklemeleri istenmiştir. Yazılan hikâye ile fotoğrafın hayat bulmasına katkı sağlanmıştır. Buradaki amaç, katılımcının fotoğrafına dışarıdan anlam atfedilmesi yerine bireyin öznel dünyasını anlamaktır (Tanhan, 2020). Araştırmanın farklı eğitim düzeylerinden katılımcılarla yürütülmesi sebebiyle bireylerin kendisini ifade edebilmesini kolaylaştırmak için Tanhan ve Strack'ın (2020), Wang ve Burris'ten (1997)

yararlanarak geliştirmiş olduğu GÖZSAN soruları, araştırmaya uygun hale getirilerek katılımcılara sunulmuş ve bu sorular aracılığıyla anlamlı ve öz bir hikâye yazmaları önerilmiştir. Sorular aşağıdaki gibidir;

G-Fotoğrafta cinsel deneyiminizi yansıtan ne görüyorsunuz?

Ö-Fotoğrafta neler oluyor?

Z- Fotoğrafta olanların sizinle nasıl bir ilişkisi var?

S- Bu fotoğrafa bakınca seçtiğiniz kelimelerin oluşmasını sağlayan nedir?

A- Fotoğrafı çekerken ve şu anda bunları yazarken neler yaşıyorsunuz? (Oluşan duygu, düşünce ve davranışlarınız neler?)

N- Bu konuyla ilgili sizce ruh sağlığı uzmanları neler yapabilir?

4. Adım - Tema veya Özet Kelimeler: Bu adımda katılımcılardan ilk üç basamağı düşünerek yazdıkları hikayeyi özetleyecek en az bir ve en fazla üç tane kelime yazmaları istenmiştir. Bu, birinci adımda akla ilk gelen kelimeler yazılırken odaklanılacağı belirtilen kelime/kelimelerdir. Katılımcının yazdıklarına bakılarak araştırmacı tarafından tema belirlenmesi mümkündür ancak temayı katılımcının oluşturması katılımcının bakış açısını koruma açısından önem taşımaktadır. Bu sebeple araştırmacı, katılımcının dördüncü basamaktaki kelime yani temalarına bakarak Online Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (OYFA) kullanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Mevcut araştırmada veri analizi yöntemi olarak OYFA, OSF formunun dördüncü adımında katılımcılardan elde edilen temalar ile kullanılmıştır. Böylece katılımcılar tarafından belirlenen temalar doğrultusunda ana tema grupları oluşturulmuştur. Daha sonra elde edilen verilere Ki-Kare testi uygulanarak nicel analiz ile verilerin anlamlılıkları yorumlanmıştır. OYFA aşağıdaki şekilde basamaklandırılmıştır:

1. Basamak- Eksik Veri ve Onam İzni için İncelenme: Bu basamakta tüm veriler incelenerek eksik bilgi bulunan, tekrarlanan, araştırma katılım kriterlerine uymayan ve verilerinin bilimsel amaçlı kullanılmasına izin vermeyen 16 katılımcının verisi silinmiştir.

2. Basamak- Temaları Ana Temalar Altında Grublama: Bu basamakta OSF formunun dördüncü adımında OYFA aracılığıyla elde edilen benzer temalar, araştırmacının isimlendirdiği ana temalar altında gruplanmıştır. Böylece katılımcılar tarafından belirlenen temalar doğrultusunda araştırmacı tarafından isimlendirilen ana tema grupları oluşturulmuştur. Katılımcının yazdığı temanın tam olarak hangi ana temaya yerleştirilmesi gerektiği anlaşılmadığında, katılımcının hikayesine bakılarak tema, en uygun ana temaya yerleştirilmiştir. Ana tema gruplarına dahil edilemeyen temalar ise "diğer" başlığı altında toplanmıştır. Ayrıca OSF formunun dördüncü adımında katılımcıdan en az bir ve en çok üç tema istendiğinden bir katılımcıyı üç ana tema grubunun altında görmek mümkündür.

3. Basamak- Temaları Demografik Değişkenlere (yaş, yaşadığı şehir, medeni durum, eğitim düzeyi ve ekonomik durum) Göre Grublama: Araştırmanın amacı doğrultusunda farklı demografik özelliklere sahip kadınların temalarının farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek tablolar hazırlanmıştır. Böylece farklı demografik özelliklere sahip kadınların benzer cinsellik tanımına sahip olup olmadığını anlamak kolaylaşmıştır.

4. Basamak- Fotoğrafları Grublama: Katılımcıların çektii fotoğraflar incelendikten sonra yazılan hikayeler dahilinde gruplamalar yapılmıştır. Böylece cinselliğin somut olarak nasıl resmedildiğine dair bir bakış kazanmak mümkün olmuştur.

5. Basamak- Fotoğrafları Demografik Değişkenlere (yaş, yaşadığı şehir, medeni durum, eğitim düzeyi ve ekonomik durum) Göre Gruplama: Bu basamakta farklı demografik özelliklere sahip kadınların fotoğraf gruplarını içeren tablolar oluşturulmuştur. Görsel çağrışımın farklı demografik özelliklere göre benzerlik/ farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

3. Bulgular

Demografik bulgular, betimsel bulgular ve katılımcılara ait dokuz temsili fotoğraf aşağıda yer almaktadır.

3.1. Demografik Bulgular

Demografik özelliklere bakıldığında araştırmada lisans mezunu kadınların diğer eğitim düzeylerine göre daha yüksek katılım (%26, n=45) gösterdiğini söylemek mümkündür. Yaş kriteri açısından değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan kadınların %59'u (n=104) 18 ile 30 yaş arasındadır. Medeni durum açısından ise araştırmaya katılanların %60'ı (n=105) bekar, %36'sı (n=63) evlidir. Yaşanılan bölgeye göre İç Anadolu (%11, n=19), Akdeniz (%10, n=17), Karadeniz (%7, n=13) ve Ege (%7, n=12) Bölgelerinden daha az katılım olmuştur. Ekonomik düzeye bakıldığında ise kendini orta düzeyde tanımlayan (%87, n=153) katılımcılar çoğunluktadır.

Tablo 1. Demografik Bulgular

Demografik Özellik	Gruplar	Kişi Sayısı	%
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	30	17
	Lise	34	19
	Lisans	45	26
	Yüksek Lisans	32	18
	Doktora	35	20
Yaş	18-30	104	59
	31-40	43	24
	41-50	18	20
	51-68	11	6
Yaşanılan Bölge	Marmara Bölgesi	43	24
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	39	22
	Doğu Anadolu Bölgesi	32	18
	İç Anadolu Bölgesi	19	11
	Akdeniz Bölgesi	17	10
	Karadeniz Bölgesi	13	7
	Ege Bölgesi	12	7
Yurtdışı	1	0,5	
Medeni Durum	Bekar	105	60
	Evli	63	36
	Boşanmış/Dul	8	4
Ekonomik Düzey	Düşük	16	9
	Orta	153	87
	Yüksek	7	4

3.2. Betimsel Bulgular

Belirtilen veri analiz basamakları takip edilerek aşağıda altı başlık altında sınıflandırılan temel bulgulara ulaşılmıştır.

3.2.1. Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar ve Fotoğraf Grupları

OYFA kullanılarak elde edilen temalar, araştırmacılar tarafından gruplanarak ana temalar oluşturulmuştur. Herhangi bir ana temaya dahil edilemeyen temalar ise “diğer” başlığı altında gruplanmıştır. Böylece katılımcıların cinselliği en sık hangi temalarla ifade ettiğini görmek mümkün olmuştur. Ana temalar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar

Tema	%	Toplam Kişi
1 Hoşa giden/istenen duygular (Aitlik duygusu, aşk, coşku, güven, heyecan, huzur, masumiyet/safılık, mutluluk, sevgi, şefkat, tutku, umut, zevk)	%32	56
2 Hemhal olmak/iç içe geçmek/bütünleşmek/tamamlanmak/zıtlıkların birlikteliği	%18	31
3 Hoşa giden/istenen bedensel hisler (Ahenk/uyum, arzulamak, canlanma, cinsel uyarılma, dişil hissetmek, gevşeme/ enerji boşaltımı, güçlü hissetmek, hissetmek, orgazm, tanrıça gibi hissetmek)	%16	28
4 Hoşa giden/istenen davranışlar (Dokunmak/temas, haz, ilgi, mastürbasyon, öpüşmek, saygı, seks, teslimiyet, yakınlık)	%16	28
5 Hoşa gitmeyen/istenmeyen düşünceler (Belirsizlik, birbirini kandırmak, biteceği baştan belli olan deneyim, eksiklik, gizli/ayıp/yasak/tabu, görev, hayvani duygu, ikilem/ emin olamama, karmaşa, zorunluluk, yanılğı)	%10	18
6 Doğal - Neslin Devamı (Alışveriş, anne, bebek/çocuk/evlat, doğal)	%7	13
7 Bağlanma (Bağlılık, duygu aktarımı, özel ve doğru kişiyi gerektiren durum/ eş/ sevgili, sadakat)	%7	12
8 Özgürlük	%7	12
9 Hoşa gitmeyen/istenmeyen duygular (Buhran, değersizlik, hayal kırıklığı, hüznün, kaygı, rahatsız edici duygular yaşatan bir hapisane, tanrı gibi ürpertici, huzursuz edici, tedirginlik, utanç, üzüntü, yalnızlık hissi)	%6	11
10 Varoluş- Kendini arama/tanıma/keşif	%6	10
11 Diğer (Çift olmak gerekmez, insan cinselliği tek de yaşayabilir, devamlılık/ ilişkiyi sürdürmek için gerekli durum, doyumsuzluk, eşe karşı kullanılan bir silah, gereksiz/ anlamsız/ hissiz, insan/kadın hakkı, kadın olmak, özlem, seçimlerle şekillenen filtre kahvedir, şiddet)	%8	14

Katılımcıların çektikleri cinselliklerini tanımlayan fotoğraflar, bütüncül bir bakış sağlayabilmek amacıyla benzerliklerine göre gruplanmıştır. Fotoğraflarda veri analizi yapanın ne gördüğü değil; hikayesi yardımıyla katılımcının neye vurgu yaptığına odaklanılmıştır. Örneğin (Katılımcı 45), dışarıdan güneşin görüldüğü odanın perdelerinin fotoğrafını çeken katılımcı, loş ışık üzerine yazdığı hikayesi ile birlikte okunmuş ve fotoğrafı, “Perde- Ev Eşyası” grubunda olmak yerine “Güneş-Işık” grubuna yerleştirilmiştir. Grupları Tablo 3’te görmek mümkündür.

Tablo 3. Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Fotoğraf Grupları

Grup	%	Kişi Sayısı
1 Doğa (Ağaç, ay, bahçe, çiçek, deniz, gökyüzü, hayvan, kaktüs, manzara, şimşek, yaprak)	%36	64
2 İnsan Bedeni (Kadın bedeni/ bir bölümü, partner ile fotoğraf, bebek/ çocuk)	%16	29
3 Işık (Alev, karanlık, güneş, lamba, mum, aydınlık)	%11	19
4 Çizim ve Karikatür	%10	18
5 Obje (Ev eşyası, kolye, kutu, oyuncak, taş, titreşimli alet)	%9	16
6 Yiyecek-İçecek	%7	13
7 İç çamaşırı- Gecelik- Kıyafet	%5	9
8 Diğer (Düğüm /İp, doğum kontrol hapı, ekstrem bisiklet, fiş, havuz, kahve falı, renk)	%4	8

3.2.2. Farklı Eğitim Düzeyine Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar ve Fotoğraf Grupları

Eğitim düzeyinin kadınların cinselliği tanımlamada belirgin bir fark teşkil edip etmediği gözlemlenmek için ana temalar farklı eğitim düzeylerine göre gruplanmıştır (Tablo 4). Veriler göz önünde bulundurulduğunda eğitim düzeyi artıkça/azaldıkça ana temalarda bulunan katılımcı sayısında doğrusal bir artış/azalış olup olmadığına bakılmıştır. Araştırmaya katılan farklı eğitim düzeylerinden kadınların cinselliği benzer temalarla tanımladığını söylemek mümkündür. Ancak “Özgürlük” ve “Varoluş- Kendini arama/tanım/keşif” ana temaları yalnızca lisans, yüksek lisans ve doktora eğitim düzeylerinden katılımcıların cinselliği tanımlama biçimidir. Nicel olarak değerlendirildiğinde tüm grup göz önüne alınarak ana temaların farklı eğitim durumlarına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare = 20.51, df = 36; Yates’ p =0.98). Aynı biçimde grupların kendi içinde değerlendirildiğinde de anlamlı düzeyde bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 4: Farklı Eğitim Düzeyine Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar

Ana Tema	Eğitim Düzeyi					Ki-Kare grup içi (Yate Ki-kare, df, Yates’ p değeri)
	İlköğretim (N=30)	Lise (N=34)	Lisans (N=45)	Yüksek Lisans (N=32)	Doktor a (N=35)	
1 Hoşa giden/istenen duygular	n=9 %30	n=11 %32	n=9 %20	n=13 %40	n=14 %40	Yate Ki-kare= 1,15 df=4 Yates’ p değeri= 0,89
2 Hemhal olmak/iç içe geçmek/bütünleşmek/tam amlanmak/zıtlıkların birlikteliği	n=3 %10	n=6 %20	n=8 %27	n=4 %13	n=10 %33	Yate Ki-kare= 3,69 df=4 Yates’ p değeri= 0,45

3	Hoşa giden/istenen bedensel hisler	n=2 %6	n=7 %20	n=5 %11	n=7 %22	n=7 %20	Yate Ki-kare= 2,15 df=4 Yates' p değeri= 0,71
4	Hoşa giden/istenen davranışlar	n=4 %13	n=9 %26	n=3 %7	n=5 %16	n=7 %20	Yate Ki-kare= 2,65 df=4 Yates' p değeri= 0,62
5	Hoşa gitmeyen/istenmeyen düşünceler	n=2 %6	n=5 %14	n=6 %13	n=3 %9	n=2 %6	Yate Ki-kare= 1,9 df=4 Yates' p değeri= 0,75
6	Doğal - Neslin Devamı	n=4 %13	n=2 %6	n=2 %4	n=3 %9	n=2 %6	Yate Ki-kare= 0,33 df=4 Yates' p değeri= 0,99
7	Bağlanma	n=2 %6	n=3 %9	n=3 %7	n=3 %9	n=1 %3	Yate Ki-kare= 0,35 df=4 Yates' p değeri= 0,99
8	Özgürlük	n=0	n=0	n=6 %13	n=3 %9	n=3 %9	Yate Ki-kare= 7,02 df=4 Yates' p değeri= 0,13
9	Hoşa gitmeyen/istenmeyen duygular	n=1 %3	n=3 %9	n=4 %9	n=2 %6	n=1 %3	Yate Ki-kare= 1,30 df=4 Yates' p değeri= 0,86
10	Varoluş- Kendini arama/tanıma/keşif	n=0	n=0	n=2 %4	n=5 %16	n=3 %9	Yate Ki-kare= 5,63 df=4 Yates' p değeri= 0,23
11	Diğer	n=3 %10	n=2 %6	n=6 %13	n=1 %3	n=2 %6	

Katılımcıların cinselliklerini tanımlamak için çektikleri fotoğraflar, eğitim düzeylerine göre ayrılmış ve farklılaşmanın olup olmadığı gözlemlenmeye çalışılmıştır (Tablo 5). Veriler göz önünde bulundurularak eğitim düzeyi artıkça/azaldıkça fotoğraf gruplarında bulunan katılımcı sayısında doğrusal bir artış/azalış olup olmadığına bakılmıştır. Ancak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Tüm grup göz önüne alındığında da resimlerin farklı eğitim durumlarına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare = 16,995, df = 24; Yates' p = 0,85). Aynı biçimde grupların kendi içinde değerlendirildiğinde anlamlı düzeyde bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 5.Farklı Eğitim Düzeyine Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Fotoğraf Grupları

Grup	Eğitim Düzeyi					Ki-Kare grup içi (Yate Ki-kare, df; Yates' p değeri)
	İlköğretim (N=30)	Lise (N=34)	Lisans (N=45)	Yüksek Lisans (N=32)	Doktora (N=35)	
1 Doğa	n=14 %47	n=7 %21	n=17 %38	n=13 %41	n=13 %37	Yate Ki-kare= 3,32 df=4 Yates' p değeri= 0,51
2 İnsan Bedeni	n=5 %17	n=9 %26	n=8 %18	n=4 %12	n=3 %9	Yate Ki-kare= 2,97 df=4 Yates' p değeri=0,56
3 Işık	n=1 %3	n=6 %18	n=3 %7	n=4 %12	n=5 %14	Yate Ki-kare= 2,33 df=4 Yates' p değeri=0,68
4 Çizim ve Karikatür	n=2 %7	n=6 %18	n=4 %9	n=1 %3	n=5 %14	Yate Ki-kare= 2,79 df=4 Yates' p değeri=0,59
5 Obje	n=3 %10	n=1 %3	n=7 %15	n=2 %6	n=3 %9	Yate Ki-kare= 4,52 df=4 Yates' p değeri=0,34
6 Yiyecek-İçecek	n=2 %7	n=0	n=3 %7	n=5 %16	n=3 %9	Yate Ki-kare= 3,10 df=4 Yates' p değeri=0,54
7 İç çamaşırı- Gecelik- Kıyafet	n=1 %3	n=3 %9	n=1 %2	n=3 %9	n=1 %3	Yate Ki-kare= 0,69 df=4 Yates' p değeri=0,95
8 Diğer	n=2 %7	n=2 %6	n=2 %4	n=0	n=2 %6	

3.2.3. Farklı Medeni Duruma Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar ve Fotoğraf Grupları

Medeni durumun kadınların cinselliği tanımlamada belirgin bir fark teşkil edip etmediği gözlemlenmek için ana temalar farklı medeni durumlara göre gruplanmıştır (Tablo 6). "Hoşa giden/istenen duygular"ın en az boşanmış/dul katılımcılar tarafından tanımlandığını görülmüştür.

“Hoşa giden/istenen bedensel hisler” ise evli katılımcılar tarafından daha az sıklıkla kullanılmıştır. “Hoşa giden/istenen davranışlar” teması ise en az bekar katılımcılar tarafından kullanılmıştır. Bu yorumlar incelenirken bekar katılımcıların (%60, n=105) araştırmanın çoğunluğunu oluşturduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca “Hemhal olmak/iç içe geçmek/bütünleşmek/tamamlanmak” ve “Özgürlük” temaları en çok bekarlar tarafından kullanılmıştır. “Doğal-Neslin Devamı” isimli tema ise evli katılımcıların cinsellik tanımlarının yoğunluğunun olduğu yerdir. Kadınların cinselliği tanımlarken kullandıkları kelimeler, temalardır. Benzer temalarla ana tema grupları oluşturulmuştur. “Diğer” grubuna baktığımızda boşanmış/dul katılımcıların daha sık olduğu görülmektedir. Boşanmış veya dul grubunda kişi sayısının her kategoride çok az olduğundan bu tablo için sadece bekar ve evli gruplar göz önüne alınarak ana temaların bekar ve evli durumlarına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşım farklılaşmadığına bakılmıştır. Ana temaların bekar veya evli olma açısından farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare = 10,74, df = 9; Yates’ p = 0,29). Çalışmanın ilk olması sebebiyle önkoşul sağlanmamasına rağmen (veriler birbiriyle eşleşmemekte; verilerin %20’si 5’ten az) gruplar içi analiz de yapılmıştır. Bazı tema gruplarının Yates’p değeri 0.05’ten küçük olsa da anlamlı olarak yorumlamak doğru olmayacaktır.

Tablo 6.Farklı Medeni Duruma Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar

Ana Tema	Medeni Durum			Ki-Kare grup içi (Yate Ki-kare, df; Yates’ p değeri)
	Bekar (N=105)	Evli (N=63)	Boşanmış/Dul (N=8)	
1 Hoşa giden/istenen duygular	n=34 %32	n=21 %33	n=1 %12	Yate Ki-kare= 27,754 df=2 Yates’ p değeri= 9,4e-7
2 Hemhal olmak/iç içe geçmek/bütünleşmek/tamamlanmak/zıtlıkların birlikteliği	n=24 %23	n=7 %11	n=0	Yate Ki-kare= 26,9 df=2 Yates’ p değeri= 0,00000143
3 Hoşa giden/istenen bedensel hisler	n=21 %20	n=5 %8	n=2 %25	Yate Ki-kare= 19,938 df=2 Yates’ p değeri= 0,00004683
4 Hoşa giden/istenen davranışlar	n=12 %11	n=14 %22	n=2 %25	Yate Ki-kare= 7,366 df=2 Yates’ p değeri= 0,02514742
5 Hoşa gitmeyen/istenmeyen düşünceler	n=14 %13	n=4 %6	n=0	Yate Ki-kare= 14,792 df=2

				Yates' p değeri= 0,0006137	
6	Doğal - Neslin Devamı	n=6 %6	n=7 %11	n=0	Yate Ki-kare= 4,788 df=2 Yates' p değeri= 0,0912639
7	Bağlanma	n=9 %9	n=3 %5	n=0	Yate Ki-kare= 8,188 df=2 Yates' p değeri= 0,01667241
8	Özgürlük	n=10 %9	n=2 %3	n=0	Yate Ki-kare= 11,188 df=2 Yates' p değeri= 0,004
9	Hoşa gitmeyen/istenmeyen duygular	n=8 %8	n=3 %5	n=0	Yate Ki-kare= 6,75 df=2 Yates' p değeri= 0,03
10	Varoluş- Kendini arama/tanıma/keşif	n=7 %7	n=3 %5	n=0	Yate Ki-kare= 5,425 df=2 Yates' p değeri= 0,066
11	Diğer	n=7 %7	n=4 %6	n=3 %37	

Katılımcıların cinselliklerini tanımlamak için çektikleri fotoğraflar, medeni durumlarına göre ayrılmış ve farklılaşmanın olup olmadığı gözlemlenmeye çalışılmıştır (Tablo 7). Doğa fotoğrafları en az boşanmış/dul katılımcılar tarafından cinselliklerini tanımlamak için kullanılmıştır. Boşanmış/dul katılımcılar cinselliklerini daha çok insan bedeni fotoğraflarıyla betimlemişlerdir. Ayrıca "diğer" grubunda boşanmış/dul katılımcıların fotoğrafları yoğunluktadır. Boşanmış veya dul grubunda kişi sayısının her kategoride çok az olduğundan bu tablo için sadece bekar ve evli gruplar göz önüne alınarak fotoğraf temalarının bekar ve evli durumlarına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Fotoğraf ana temalarının bekar veya evli olma açısından farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare =3,09, df=6 ; Yates' p = 0,8). Önkoşul sağlanmamasına rağmen (veriler birbiriyle eşleşmemekte; verilerin %20'si 5'ten az) gruplar içi analiz de yapılmıştır. Bazı tema gruplarının Yates'p değeri 0,05'ten küçük olsa da anlamlı olarak yorumlamak doğru olmayacaktır.

Tablo 7.Farklı Medeni Duruma Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Fotoğraf Grupları

Grup	Medeni Durum			Ki-Kare grup içi (Yate Ki-kare, df; Yates' p değeri)
	Bekar (N=105)	Evli (N=63)	Boşanmış/Dul (N=8)	
1 Doğa	n= 38 %36	n= 24 %38	n= 2 %25	Yate Ki-kare= 29,098 df=2 Yates' p değeri= 4,8e-7
2 İnsan Bedeni	n= 16 %15	n= 9 %14	n= 4 %50	Yate Ki-kare= 6,284 df=2 Yates' p değeri= 0,04319632
3 Işık	n= 14 %13	n= 4 %6	n= 1 %12	Yate Ki-kare= 12,329 df=2 Yates' p değeri= 0,002
4 Çizim ve Karikatür	n= 14 %13	n= 4 %6	n= 0	Yate Ki-kare= 14,792 df=2 Yates' p değeri= 0,001
5 Objeler	n= 8 %8	n= 8 %13	n= 0	Yate Ki-kare= 6,174 df=2 Yates' p değeri= 0,04563867
6 Yiyecek-İçecek	n= 7 %7	n= 6 %9	n= 0	Yate Ki-kare= 4,819 df=2 Yates' p değeri= 0,08986021
7 İç çamaşırı- Gecelik- Kıyafet	n= 5 %5	n= 4 %6	n= 0	Yate Ki-kare= 2,917 df=2 Yates' p değeri= 0,23258489
8 Diğer	n= 4 %4	n= 3 %5	n= 1 %12	

3.2.4. Farklı Ekonomik Duruma Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar ve Fotoğraf Grupları

Ekonomik durumun kadınların cinselliği tanımlamada belirgin bir fark teşkil edip etmediği gözlemek için ana temalar farklı eğitim düzeylerine göre gruplanmıştır (Tablo 8). Veriler göz önünde bulundurulduğunda ekonomik durum artıka/azaldıkça ana temalarda bulunan katılımcı sayısında doğrusal bir artış/azalış olup olmadığına bakılmıştır. "Hoşa giden/istenen bedensel hisler" teması daha sıklıkla ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan katılımcılar tarafından kullanılmıştır. "Doğal - Neslin Devamı" teması ise daha sıklıkla düşük ekonomik durumdaki katılımcılar tarafından tanımlanmıştır. "Özgürlük" teması yalnızca orta düzeydeki katılımcılar tarafından kullanılmıştır. "Diğer"

grubuna bakıldığında ise yüksek ekonomik düzeydeki katılımcıların yoğunluğu göze çarpmaktadır. Yorumlar okunurken araştırmada ekonomik durumunu orta düzeyde tanımlayan katılımcıların (%87, n=153) sayıca fazla olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 8.Farklı Ekonomik Duruma Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar

Ana Tema	Ekonomik Durum			Ki-Kare grup içi (Yate Ki-kare, df; Yates' p değeri)
	Düşük (N=16)	Orta (N=153)	Yüksek (N=7)	
1 Hoşa giden/istenen duygular	n=7 %44	n=46 %30	n=3 %43	Yate Ki-kare= 57,576 df=2 Yates' p değeri= 0
2 Hemhal olmak/iç içe geçmek/bütünleşmek/tamamlanmamak/zıtlıkların birlikteliği	n=3 %19	n=28 %18	n=0	Yate Ki-kare= 42,395 df=2 Yates' p değeri= 0
3 Hoşa giden/istenen bedensel hisler	n=1 %6	n=25 %16	n=2 %29	Yate Ki-kare= 36,223 df=2 Yates' p değeri= 1e-8
4 Hoşa giden/istenen davranışlar	n=1 %6	n=27 %18	n= 0	Yate Ki-kare= 46,509 df=2 Yates' p değeri= 0
5 Hoşa gitmeyen/istenmeyen düşünceler	n=2 %12	n=16 %10	n= 0	Yate Ki-kare= 22,125 df=2 Yates' p değeri= 0,00002
6 Doğal - Neslin Devamı	n=2 %12	n=11 %7	n= 0	Yate Ki-kare= 12,942 df=2 Yates' p değeri= 0,002
7 Bağlanma	n= 0	n=12 %8	n= 0	Yate Ki-kare=20,188 df=2

					Yates' p değeri= 0,00004
8	Özgürlük	n= 0	n=12 %8	n= 0	Yate Ki-kare= 20,188 df=2 Yates' p değeri= 0,00004
9	Hoşa gitmeyen/istenmeyen duygular	n=1 %6	n=10 %6	n= 0	Yate Ki-kare= 13,295 df=2 Yates' p değeri= 0,0013
10	Varoluş- Kendini arama/tanıma/keşif	n=1 %6	n=9 %6	n= 0	Yate Ki-kare= 11,425 df=2 Yates' p değeri= 0,0033044
11	Diğer	n=2 %12	n=10 %6	n=2 %29	

Yüksek ekonomik duruma sahip kişi sayısı az olduğu için bu tablo için sadece düşük ve orta düzey ekonomik duruma sahip gruplar göz önüne alınarak ana temaların ekonomik düzeye göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Ana temaların düşük ve orta ekonomik duruma göre farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare = 1,464, df = 9; Yates' p = 0,997). Önkoşul sağlanmamasına rağmen (veriler birbiriyle eşleşmemekte; verilerin %20'si 5'ten az) gruplar içi analiz de yapılmıştır. Bazı tema gruplarının Yates'p değeri 0.05'ten küçük olsa da anlamlı olarak yorumlamak doğru olmayacaktır.

Katılımcıların cinselliklerini tanımlamak için çektikleri fotoğraflar, ekonomik durumlarına göre ayrılmış ve farklılaşmanın olup olmadığı gözlemlenmeye çalışılmıştır (Tablo 9). Doğa grubundaki fotoğraflar düşük ekonomik durumdaki katılımcılar tarafından daha sıklıkla tanımlanmıştır. İnsan bedeni fotoğrafları ise yüksek ekonomik duruma sahip katılımcılar tarafından daha sık kullanılmıştır.

Tablo 9.Farklı Ekonomik Duruma Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Fotoğraf Grupları

Grup	Ekonomik Durum			Ki-Kare grup içi (Yate Ki-kare, df; Yates' p değeri)
	Düşük (N=16)	Orta (N=153)	Yüksek (N=7)	
1 Doğa	n=8 %50	n=55 %36	n=1 %14	Yate Ki-kare= 77,723 df=2 Yates' p değeri= 0
2 İnsan Bedeni	n=3 %19	n=24 %16	n=2 %29	Yate Ki-kare= 29,043 df=2 Yates' p değeri= 4,9e-7
3 Işık	n=3 %19	n=16 %10	n= 0	Yate Ki-kare= 19,908 df=2 Yates' p değeri= 0,00005
4 Çizim ve Karikatür	n= 0	n=15 %10	n=3 %43	Yate Ki-kare= 18,125 df=2 Yates' p değeri= 0,00011593
5 Obje	n=1 %6	n=15 %10	n= 0	Yate Ki-kare= 22,891 df=2 Yates' p değeri= 0,000011
6 Yiyecek-İçecek	n= 0	n=12 %8	n=1 %14	Yate Ki-kare= 17,096 df=2 Yates' p değeri= 0,00019393
7 İç çamaşırı- Gecelik- Kıyafet	n=1 %6	n=8 %5	n= 0	Yate Ki-kare= 9,583 df=2 Yates' p değeri= 0,0083
8 Diğer	n= 0	n=8 %5	n= 0	

Yukarıda da ifade edildiği gibi, yüksek ekonomik duruma sahip kişi sayısının her kategoride çok az olduğundan bu tablo için sadece düşük ve orta grupları göz önüne alınarak fotoğraf temalarının düşük ve orta durumlarına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Fotoğraf ana temalarının düşük ve orta ekonomik duruma sahip olma açısından farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare = 1,883, df =6; Yates' p =0,93). Önkoşul sağlanmamasına rağmen (veriler birbiriyle eşleşmemekte; verilerin %20'si 5'ten az) gruplar içi analiz de yapılmıştır. Bazı tema gruplarının Yates'p değeri 0.05'ten küçük olsa da anlamlı olarak yorumlamak doğru olmayacaktır.

3.2.5. Farklı Yaştaki Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar ve Fotoğraf Grupları

Yaşın kadınların cinselliği tanımlamada belirgin bir fark teşkil edip etmediği gözlemlenmek için ana temalar farklı eğitim düzeylerine göre gruplanmıştır (Tablo 10). Veriler göz önünde bulundurulduğunda yaş arttıkça/azaldıkça ana temalarda bulunan katılımcı sayısında doğrusal bir artış/azalış olup olmadığına bakılmıştır. "Hoşa giden/istenen duygular" teması daha az sıklıkla 51-68 yaş arasındaki katılımcılar tarafından tanımlanmıştır. Aynı zamanda "Hoşa giden/istenen bedensel hisler" teması da bu yaş grubu tarafından tanımlanmamıştır. "Doğal- Neslin Devamı" temasının bu yaş grubunda en sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. "Hoşa giden/istenen davranışlar"a bakıldığında 18-30 yaş arası katılımcılar daha az sıklıkla kullanmışlardır. Bulgular okunurken araştırmaya katılan kadınların %59'u (n=104) 18 ile 30 yaş arasında olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 10: Farklı Yaştaki Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar

Ana Tema	Yaş				Ki-Kare grup içi (Yate Ki-kare, df; Yates' p değeri)
	18-30 (N=104)	31-40 (N=43)	41-50 (N=18)	51-68 (N=11)	
1 Hoşa giden/istenen duygular	n=33 %32	n=18 %42	n=4 %22	n=1 %9	Yate Ki-kare=42,93 df=3 Yates' p değeri= 0
2 Hemhal olmak/iç içe geçmek/bütünleşmek/tamamlanmak/zıtlıkların birlikteliği	n=18 %17	n=12 %28	n=1 %5	n=0	Yate Ki-kare=25,91 df=3 Yates' p değeri= 0,01
3 Hoşa giden/istenen bedensel hisler	n=17 %16	n=9 %21	n=2 %11	n=0	Yate Ki-kare=22,1 df=3 Yates' p değeri= 0,01
4 Hoşa giden/istenen davranışlar	n=11 %11	n=9 %21	n=5 %28	n=3 %27	Yate Ki-kare=4,14 df=3 Yates' p değeri= 0,25

5	Hoşa gitmeyen/istenmeyen düşünceler	n=15 %14	n=0	n=3 %17	n=0	Yate Ki-kare= 29,556 df=3 Yates' p değeri= 0,00000171
6	Doğal - Neslin Devamı	n=7 %4	n=3 %7	n=1 %5	n=2 %18	Yate Ki-kare= 4,385 df=3 Yates' p değeri= 0,22278027
7	Bağlanma	n=9 %9	n=1 %2	n=2 %11	n=0	Yate Ki-kare= 13 df=3 Yates' p değeri= 0,00463661
8	Özgürlük	n=9 %9	n=2 %5	n=1 %5	n=0	Yate Ki-kare= 13 df=3 Yates' p değeri= 0,00463661
9	Hoşa gitmeyen/istenmeyen duygular	n=9 %9	n=0	n=1 %5	n=1 %9	Yate Ki- kare=15 df=3 Yates' p değeri= 0,00181665
10	Varoluş- Kendini arama/tanıma/keşif	n=8 %8	n=2 %5	n=0	n=0	Yate Ki-kare= 13,2 df=3 Yates' p değeri= 0,00422346
11	Diğer	n=8 %8	n=1 %2	n=1 %5	n=4 %36	

Elli bir yaş üstü grubunda kişi sayısı az olduğu için bu tablo için sadece ilk üç grup açısından ana temaların yaş aralığına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Ana temaların ilk üç yaş aralığına göre farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare = 16,6, df = 18; Yates' p =0,55). Önkoşul sağlanmamasına rağmen (veriler birbiriyle eşleşmemekte; verilerin %20'si 5'ten az) gruplar içi analiz de yapılmıştır. Bazı tema gruplarının Yates'p değeri 0,05'ten küçük olsa da anlamlı olarak yorumlamak doğru olmayacaktır.

Katılımcıların cinselliklerini tanımlamak için çektikleri fotoğraflar, yaşlarına göre ayrılmış ve farklılaşmanın olup olmadığı gözlemlenmeye çalışılmıştır (Tablo 11). Veriler göz önünde bulundurularak yaş artıkça/azaldıkça fotoğraf gruplarında bulunan katılımcı sayısında doğrusal bir artış/azalış olup olmadığına bakılmıştır. İnsan bedeni fotoğraflarının yaş ile birlikte daha sıklıkla cinselliği tanımlamak için kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 11: Farklı Yaştaki Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Fotoğraflar

Grup	Yaş				Ki-Kare grup içi (Yate Ki-kare, df; Yates' p değeri)
	18-30 (N=104)	31-40 (N=43)	41-50 (N=18)	51-68 (N=11)	
1 Doğa	n=36 %35	n=16 %37	n=9 %50	n=3 %27	Yate Ki-kare= 36,19 df=3 Yates' p değeri= 7e-8
2 İnsan Bedeni	n=15 %14	n=7 %16	n=3 %17	n=3 %27	Yate Ki-kare= 11,57 df=3 Yates' p değeri= 0,01
3 Işık	n=14 %14	n=3 %7	n=0	n=2 %18	Yate Ki-kare= 21,316 df=3 Yates' p değeri= 0,00009051
4 Çizim ve Karikatür	n=13 %12	n=3 %7	n=2 %11	n=0	Yate Ki-kare= 18,889 df=3 Yates' p değeri= 0,00028823
5 Obje	n=7 %7	n=6 %14	n=1 %5	n=2 %18	Yate Ki-kare= 4,25 df=3 Yates' p değeri= 0,23570337
6 Yiyecek-İçecek	n=8 %8	n=4 %9	n=1 %5	n=0	Yate Ki-kare= 8,846 df=3 Yates' p değeri= 0,03141004
7 İç çamaşırı- Gecelik- Kıyafet	n=7 %7	n=1 %2	n=0	n=1 %9	Yate Ki-kare= 9,889 df=3 Yates' p değeri= 0,01953363
8 Diğer	n=4 %4	n=2 %5	n=1 %5	n=1 %9	

Elli bir yaş üstü grubunda kişi sayısı az olduğu için bu tablo için sadece ilk üç grup açısından ana temaların yaş aralığına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Ana temaların ilk üç yaş aralığına göre farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare = 8,484, df =12; Yates' p =0,75). Önkoşul sağlanmamasına rağmen (veriler birbiriyle eşleşmemekte; verilerin %20'si 5'ten az) gruplar içi analiz de yapılmıştır. Bazı tema gruplarının Yates'p değeri 0,05'ten küçük olsa da anlamlı olarak yorumlamak doğru olmayacaktır.

3.2.6. Farklı Bölgelerde Yaşayan Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar ve Fotoğraf Grupları

Yaşanılan bölgenin kadınların cinselliği tanımlamada belirgin bir fark teşkil edip etmediği gözlemek için ana temalar katılımcıların yaşadıkları bölgeye göre gruplanmıştır (Tablo 12). Nicel olarak bakıldığında yaşanılan bölgeye göre ana temaların göre farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare = 30,58, df =54; Yates' p =0,996).

Tablo 12: Farklı Bölgelerde Yaşayan Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Ana Temalar

Ana Tema	Yaşanılan Bölge							Ki-Kare grup içi (Yate Ki-kare, df; Yates' p değeri)
	Marmara Bölgesi (N=43)	Güneydoğu Anadolu B. (N=39)	Doğu Anadolu B. (N=32)	İç Anadolu B. (N=19)	Akdeniz B. (N=17)	Karadeniz B. (N=13)	Ege B. (N=12)	
1 Hoşa giden/istenen duygular	n=14 %33	n=1 %31	n=9 %28	n=3 %16	n=6 %35	n=3 %23	n=7 %58	Yate Ki-kare=11,079 df=6 Yates' p değeri=0,08596531
2 Hemhal olmak/iç içe geçmek/bütünleşmek/tamamlanmak/zıtlıkların birlikteliği	n=7 %16	n=8 %21	n=4 %13	n=3 %16	n=3 %18	n=2 %15	n=4 %33	Yate Ki-kare=4,348 df=6 Yates' p değeri=0,6296934
3 Hoşa giden/istenen bedensel hisler	n=8 %19	n=6 %15	n=3 %9	n=6 %32	n=2 %12	n=1 %8	n=2 %17	Yate Ki-kare=6,938 df=6 Yates' p değeri=0,32661903
4 Hoşa giden/istenen davranışlar	n=6 %14	n=3 %8	n=8 %25	n=7 %37	n=1 %6	n=0	n=3 %25	Yate Ki-kare=9,938 df=6 Yates' p değeri=0,12728737
5 Hoşa gitmeyen/istenmeyen düşünceler	n=3 %7	n=4 %10	n=3 %9	n=1 %5	n=1 %6	n=4 %31	n=2 %17	Yate Ki-kare=1,569 df=6 Yates' p değeri=0,95478009

6	Doğal - Neslin Devamı	n=2 %5	n=3 %8	n=4 %12	n=0	n=2 %12	n=2 %15	n=0	Yate Ki-kare= 3,865 df=6 Yates' p değeri=0,694 93963
7	Bağlanma	n=2 %5	n=6 %15	n=1 %3	n=1 %5	n=0	n=2 %15	n=0	Yate Ki-kare= 10,188 df=6 Yates' p değeri=0,116 95494
8	Özgürlük	n=5 %12	n=3 %8	n=0	n=3 %16	n=0	n=1 %8	n=0	Yate Ki-kare= 7,855 df=6 Yates' p değeri=0,248 92006
9	Hoşa gitmeyen/istenmeyen duygular	n=3 %7	n=1 %3	n=1 %33	n=2 %10	n=1 %6	n=3 %23	n=0	Yate Ki-kare= 1,841 df=6 Yates' p değeri= 0,93372547
10	Varoluş- Kendini arama/tanım/keşif	n=4 %9	n=3 %8	n=1 %	n=0	n=1 %6	n=1 %8	n=0	Yate Ki-kare= 5,025 df=6 Yates' p değeri= 0,5406107
11	Diğer	n=5 %12	n=2 %5	n=5 %16	n=1 %5	n=0	n=1 %8	n=0	

Katılımcıların cinselliklerini tanımlamak için çektikleri fotoğraflar, yaşanılan bölgelere göre ayrılmış ve farklılaşmanın olup olmadığı gözlemlenmeye çalışılmıştır (Tablo 13). Nicel olarak bakıldığında yaşanılan bölgeye göre ana temaların göre farklılaşmadığı görülmektedir (Yate Ki-kare = 15,298, df =36; Yates' p =0,999). Aynı biçimde grupların kendi içinde değerlendirildiğinde anlamlı düzeyde bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 13: Farklı Bölgelerde Yaşayan Sahip Kadınların Cinselliğe Bakışına Dair Fotoğraflar

Grup	Yaşanılan Bölge							Ki-Kare grup içi testi (Yate Ki-kare, df; Yates' p değeri)
	Marmara Bölgesi	Güney Doğu And.	Doğu B.	İç And. B.	Akdeniz B.	Karadeniz B.	Ege B.	
(N=43)	B.	(N=39)	(N=32)	(N=19)	(N=17)	(N=13)	(N=12)	

1	Doğa	n=18 %42	n=13 %33	n=9 %28	n=8 %42	n=7 %41	n=5 %38	n=3 %25	Yate Ki-kare= 14,417 df=6 Yates' p değeri= 0,02530952
2	İnsan Bedeni	n=8 %19	n=8 %20	n=6 %19	n=2 %10	n=2 %12	n=2 %15	n=1 %8	Yate Ki-kare= 9,526 df=6 Yates' p değeri= 0,14608512
3	Işık	n=2 %5	n=5 %13	n=2 %6	n=3 %16	n=1 %6	n=3 %23	n=3 %25	Yate Ki-kare= 1,803 df=6 Yates' p değeri= 0,93689585
4	Çizim ve Karikatür	n=3 %7	n=4 %10	n=6 %19	n=2 %10	n=1 %6	n=2 %15	n=0	Yate Ki-kare= 5,792 df=6 Yates' p değeri=0,44688926
5	Obje	n=4 %9	n=4 %10	n=4 %12	n=2 %10	n=0	n=1 %8	n=1 %8	Yate Ki-kare= 3,891 df=6 Yates' p değeri= 0,69142426
6	Yiyecek- İçecek	n=6 %14	n=1 %3	n=1 %3	n=0	n=1 %6	n=1 %8	n=3 %25	Yate Ki-kare= 8,635 df=6 Yates' p değeri= 0,19516972
7	İç çamaşırı- Gecelik- Kıyafet	n=1 %2	n=2 %5	n=2 %6	n=1 %5	n=2 %12	n=0	n=1 %8	Yate Ki-kare= 0,694 df=6 Yates' p değeri= 0,99461964
8	Diğer	n=1 %2	n=2 %5	n=2 %6	n=1 %5	n=0	n=2 %15	n=0	

3.3. Katılımcılara Ait Temsili Fotoğraflar

Ana temaları temsilen seçilen dokuz katılımcının fotoğraf, hikâye ve temalarına aşağıda yer verilmiştir. Temsili veriler, araştırmaya katılan kişilerin en az %10'unun ifade ettiği ve yine her bir ana temadan sayı çokluğuna göre seçilen verilerden oluşmaktadır.

İlk ana tema hoşça giden/istenen duygular (aitlik duygusu, aşk, coşku, güven, heyecan, huzur, masumiyet/saflık, mutluluk, sevgi, şefkat, tutku, umut, zevk) (%32, n = 56) olmuştur.

Fotoğraf 1. Tema: Huzur

Katılımcının Gönderdiği Hikâye (37 yaş, doktora mezunu katılımcı):

“Fotoğraf, bir kız çocuğunun doğada özgürce ve mutlu bir şekilde zaman geçirmesini temsil ediyor. Bu da huzur veriyor açıkçası. Aslında ben de doğada zaman geçirmeyi seven biri olarak uzun bir yürüyüş ve tırmanışın ardından ulaştığımız tepede bize eşlik eden bu bebeği kullanarak manzarayı kaydetmek istemiştım. Doğada kendi kendine kalıyor insan. Kendini dinleyerek, kendini bulup, ifade edebiliyor. Ben de ilişkimde bunu önemsiyorum. Bu cinsel ilişkide de böyle. Ne kadar kendim olabilsem ve eşim beni ne kadar anlayabilirse özgürce hareket edebiliyor ve anın tadını çıkarabiliyorum. Bu da mutluluk ve huzur getiriyor doğrusu.

Fotoğraf tez çalışması konusu için özellikle çekmiş olduğum bir fotoğraf değil. Daha önceden çekmiş olduğum bir fotoğraf. Ama cinsel deneyimimi yansıtabilecek bir fotoğraf olacağını düşündüm. Fotoğraf ile ilgili bunları yazarken özgür olmaya ve kendimin peşinden gitmeye ne kadar değer verdiğimi bir kez daha fark ediyorum.

İnsanın cinsel ilişkiden ne beklediğini belirleyebilmesi ve bunu partneriyle paylaşabilmesi çok önemli. Bu açıdan, uzmanlar kendini tanıma ve iletişim becerileri noktasında sanırım yardım edebilirler.”

Fotoğraf 2. Tema: Aidiyet

Katılımcının Gönderdiği Hikâye (23 yaş, lisans mezunu katılımcı):

“Fotoğrafta tıpkı içimdeki zihinsel ve hissel bulantılar gibi bir gökyüzü var. Gökyüzüne her baktığımda içimde oluşan bu dünyaya karşı bir aitlik duygusu hissediyorum. Bu aitlik duygusu gökyüzü sadece maviyken oluşan bir şey değil. Bazen masmavi bir aitlik bazen ise bulutlu bir aitlik hissedebiliriz. Benim hissettiğim ise tıpkı fotoğraftaki gibi hem maviliği hem karamsarlığı hatırlatan, insana bulantı hissi veren bir aitlik. Bence aitlik duygusu insana yaşadığını hissettiren bir duygu. Ve gökyüzüne bakmayı bilen herkes biraz yaşadığını hisseder. Tıpkı cinsellik gibi. Cinsellik, biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve özellikle zihinsel süreçleri de etkileyen bir durum. Ve bu durum gökyüzü gibi insanın kaçamayacağı sadece içindeki hava durumuna (duygular, kültür,

zihinsel yargılar vs.) bağlı olarak tercihlerini (kendi gökyüzünün rengini) belirleyen bir temeldir. Fikrimce bu konu hakkında toplumsal normalleştirmeler ve bilgilendirilmeler yapılmalı. Hepimiz bulantılarımızı (toplumsal yargılar, korkular vs.) aşarak gökyüzüne rahatça bakabilmeliyiz. Umarım bu çalışmanız benim gibi birçok insanın önce gökyüzünü fark etmesine ardından bulantılarını aşmasına yardımcı olur.”

Fotoğraf 3. Tema: Mutluluk

Katılımcının Gönderdiği Hikâye (39 yaş, ilköğretim mezunu katılımcı)

“Çocuklarıma hazırladığım kahvaltı cinsel deneyimimi yansıtıyor. Fotoğraf, iki kişinin cinsellik sonucu oluşturduğu çocuğun hayatıma kattığı tadı hatırlatıyor. Kahvaltı bir rutin, her ailenin ayrı bir kahvaltı rutini var. Kendi oluşturduğum kahvaltı rutini ile kendimi mutlu hissediyorum. Kızım eşittir mutluluk. Evlilik sonucu kızım oldu. Bana ait bir mutluluk, bana ait bir sevgi. Ailecek mutlu olmamız, bütün olduğumuza tekrardan inandırıyor beni. Kadının çocuk yetiştirme konusundaki yükünü hafifletmek için ruh sağlıklarını stresi kontrol edebilmeyi öğretmeliler.”

İkinci ana tema hoş giden/istenen bedensel hisler (ahenk/uyum, arzulamak, canlanma, cinsel uyarılma, dişil hissetmek, gevşeme/ enerji boşaltımı, güçlü hissetmek, hissetmek, orgazm, tanrıça gibi hissetmek) (%16, n = 28) olmuştur.

Fotoğraf 4. Tema: Sesli elektrik şoku

Katılımcının Gönderdiği Hikâye (19 yaş, lise mezunu katılımcı):

“Sevgilimle yaşadığım ve beni çok etkileyen hatırladığımda bile o ana geri döndüğüm bir geceydi bu fotoğraf. Bu resimde o gece hissettiğim şehveti görüyorum. Tutkuyu hissediyorum. Gece aslında bir şeyleri örter ama o gece karanlık zevki isteği şehveti ortaya sermişti sanki. Sevgilimle telefonda idik sohbet çok normalken birdenbire kendimi çok farklı hislerde buldum. Bacaklarım kasılıyor içimden bir şeylerin aktığını hissediyordum. Ateş basmıştı bedenimi. Sevgilimin her kelimesi nefes alışverişindeki iniş çıkışlar hepsi beni daha da yükseltiyordu. Kalbim kontrol edemediğim ama inanılmaz zevk aldığım bir tempoda atıyordu. En sonunda ikimizde zirveye ulaştığımızda kendimi bulutların üstünde uçuyor gibi hissettim. O anı asla unutmuyorum. Sevgilimin sesi bana yan yanaymış hissi verdi hep. Konuşmanın açıklığı beni hem rahatlatıyor hem de daha da azdırıyordu sanki. Şu an bunları yazarken o ana dönmek istiyorum; o anki hisleri bedenimde hissetmek istiyorum. Bacaklarımın kasıldığını hissediyorum, boynumda bir dokunuş var sanki.

Bence toplumumuzda özellikle genç kesim cinsellik nedir; nasıl tecrübe edilir; ne yaşadysam bu istismardır; ne yaşadysam kendi tecrübemdir; bu konuda neler normal neler değil; neleri hissediyorsam sağlıklı bir cinsel yaşantım vardır; neleri yaparsam kendime zarar veririm; ne zaman bu konuda bir şeyler yaşantılırsam normalimdir gibi konularda bilgilendirilmeli. Birçok kişi yanlış bir yerdeysem; yanlış düşünüyorsam; kendimi yanlış konumlandırırsam diye korkuyor. Eminim çok daha sağlıklı olacaktır.”

Fotoğraf 5. Tema: Haz, varoluş

Katılımcının Gönderdiği Hikâye (27 yaş, yüksek lisans mezunu katılımcı):

“Lavanta bahçeleri görülmeye değer yerler olmuştur. İnsanlar orada gidip fotoğraf çekirtmeyi isterler. Arzulanan ve her yerde bulunmayan bir bahçedir lavanta bahçesi. Cinsellik de arzulanan ama herkesle yaşanabilmesi mümkün olmayan, tıpkı lavantanın kokusu gibi aradan zaman geçse de hatırdaki kalacak bir deneyimdir. Fotoğrafta bir kadın lavantaları tutuyor. Buna cinselliğini elinde tutuyor da diyebiliriz.

Eylem ya da eylemsizlik kararı kendine ait. Bu fotoğrafı çektim çünkü cinselliğimi bir tabu olarak değil, varoluşumun bir parçası kadar doğal yaşıyorum. Mis kokulu lavantalar gibi bana haz veriyor. Bunları yazarken çok düşündüm çünkü daha önce hiç cinselliğimi bir şeye benzetme ihtiyacı duymamıştım. Bence her kadına cinsel organları ve cinsel varoluşu tanıtılmalı, bunu ilk cinsel ilişki ile öğrenmek yerine kendine olan yabancılığını yıkmalı.”

Üçüncü ana tema hoşya giden/istenen davranışlar (dokunmak/temas, haz, ilgi, mastürbasyon, öpüşmek, saygı, seks, teslimiyet, yakınlık) (%16, n = 28) olmuştur.

Fotoğraf 6.Tema: Orgazm, kendini keşif

Katılımcının Gönderdiği Hikâye (26 yaş, yüksek lisans mezunu katılımcı):

“Bu fotoğrafta aslında günlük hayatımızda hep var olan besinlerin farklı bakış açısında nasıl görüldüğü var. Patlıcanın üstüne dikkat ederseniz portakalın orta kısmına bastırıldığını ve oradaki tutku zevk sıvısına benzetmemi görebilirsiniz. Yurt dışındaki bir firmanın sextoy’ları üzerine çektiği bir reklam filminde besinler kullanılmıştı. O reklam filmi her izlediğimde yukarıda bahsettiğim duyguları anımsıyorum. Bu konuda yapabileceğimiz tek şeyin kadınların kendilerini keşfetmesini yönlendirmek ve cinsellik alanında bilgi aktarımı sağlamaktır. Kadınların kendi içsel ruhlarının ve güçlerinin farkında olması gerekiyor. Birçok kadın orgazm nedir bilmiyor. Hayvanlardan farkımız var.”

Fotoğraf 7.Tema: Güçlü hissetmek

Katılımcının Gönderdiği Hikâye (24 yaş, lise mezunu katılımcı):

“Fotoğrafta pantolonum var. Kendin olmaya yaklaşmak için bazı şeylerden kurtulman gerekiyor. Bunu yansıtmak için böyle bir fotoğraf kullandım. Bunları yazmak bana kendimi daha

da iyi hissettiriyor. Çünkü cinsellik, en güçlü olabildiğimiz andır bence. Hem bu kadar çıplak, doğal ve savunmasız hem de bu kişi olabildiğimiz için minnettar. Ruh sağlığı uzmanları kadınlara, bundan utanmamaları gerektiğini anlatmalı ve bunun bize hissettirdiği o gücü keşfetmelerini sağlamalı.”

Dördüncü ana tema hoşla gitmeyen/istenmeyen düşünceler (belirsizlik, birbirini kandırmak, biteceği baştan belli olan deneyim, eksiklik, gizli/ayıp/yasak/tabu, görev, hayvani duygu, ikilem/emine olamama, karmaşa, zorunluluk, yanığı) (%10, n = 18) olmuştur.

Fotoğraf 8. Tema: Ayıp

Katılımcının Gönderdiği Hikâye (46 yaş, lise mezunu katılımcı):

“Cinselliğin gizli ve özel olduğunu görüyorum. Fotoğrafta yaşanması gerekenler yaşanıyor fakat uygun ortamda uygun kişi ile yaşanıyor. Bu, benim kişiliğimi anlatan bir fotoğraf; ben her şeyi içimde yaşayan biriyim. Ve tabii zamanında da cinsellik bize ayıp olarak öğretildiği için cinselliği de her türlü duyguyla kendi içimde yaşarım. Bunu oluşturan kimi zaman aile kimi zaman çevredir. Bunları yazarken çekingenlik ve utanma yaşıyorum. Konuyla ilgili bir şey yapılması gerektiğini düşünmüyorum. Çünkü bana göre normal bu.”

Beşinci ana tema hemhal olmak/iç içe geçmek/bütünleşmek/tamamlanmak (%10, n = 17) olmuştur.

Fotoğraf 9. Tema: Bütünlük, özgürlük

Katılımcının Gönderdiği Hikâye (31 yaş, doktora mezunu katılımcı):

“Ağaçlardaki farklı türlerin bir araya gelmesi, iki insanın bir araya gelmesini yansıtıyor. Fotoğrafta temiz bir havada, insana en lazım element olan oksijen sunuluyor. Sevmek gibi lazım olan oksijen. Ben bu fotoğrafın bir parçasıyım. Doğanın kalbinde, doğadan sevgi alıp doğaya sevgi veren ve kendini bu yap-bozun bir parçası hissediyordum. Bu fotoğraf sayesinde umutlu hissediyordum ve fotoğraf bana huzur veriyor. Herkesin bu huzuru hissetmesini istiyordum. Ruh sağlığı uzmanları eminim ki bu konuya yönelik endişe veya korku hissedene, acı tecrübeler yaşayanlara profesyonelce destek olacaktır. Buna ek olarak konuşulmayan konuların rahatça paylaşılabilmesi için halka rehber olacaktır.”

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma, kadınların cinselliklerini tanımladıkları tema ile fotoğrafları ve bu tema ile fotoğrafların farklı demografik özelliklere göre benzer/farklı yanlarını belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Nitel çıkarımların yanında nicel olarak da analiz yapılmıştır. Ancak katılımcıların yaş, medeni durum ve ekonomik düzeylerine bakıldığında dağılımın eğitim durumu hariç heterojen olmadığı görülmektedir. Örneklem büyüklüğü ve her demografik özellikte eş sayıda katılımcı olmadığı göze alındığında genellenebilir çıkarımlar yapmanın mümkün olmadığını söylemek gerekir.

Arzuların tatmini tıpkı nefes almak gibi doğal bir haktır (Stanton, 1973 akt. Donovan). Araştırmada elde edilen ana temalara bakıldığında da katılımcıların doğal, arzu, cinsel uyarılma, gevşeme/enerji boşaltımı, hissetmek, orgazm, haz, seks gibi temalardan bahsettiğini görmek mümkündür. Kadının bütüncüllüğü ve uyumu vurguladığı (Rose, 1983) düşünüldüğünde cinselliğini ifade ederken de ahenk, uyum, hemhal olmak, iç içe geçmek, tamamlanmak, gece-gündüz, serin-sıcak gibi kelimeleri seçmesine şaşmamalıdır. Kadınlara çok uzun bir süre kendi içlerinden gelen yasaları değil, dışarıdan dayatılan kuralları öğrenmeleri gerektiği öğretilmiştir ancak onların özgüvenlerini geliştirerek büyümeleri gerekir (Fuller, 1971). Cinselliğini bir varoluş, kendini arama, tanıma/ keşif olarak yorumlayan kadınlar, yazdıkları hikayelerde bu büyümeden söz etmektedirler. Kendi bedenine sahip olabilen ve onu kontrol edebilen kadın özgürdür (Rossi, 1973). Katılımcıların cinselliği özgürlük olarak da tanımladığı görülmektedir. Cinsel ilişkiyi ekonomik ilişki için yürütmek (Gilman, 1966), hoş gitmeyen düşünceler ana teması altındaki görev, zorunluluk temalarıyla uyuşmaktadır.

Adams (2013), kadınların hayvanların da kendileri gibi erkekler tarafından eziliyor olmalarının farkına vardığı ve bu yüzden hayvanlara karşı sempati hissettiğini belirtir. Belki de bundandır ki katılımcıların %36'sı (n=64) cinselliklerini bir doğa fotoğrafıyla tanımlamışlardır. Ekofeminist görüşle baktığımızda da (Çetin, 2005) kadınların cinselliği tanımlarken doğa, insan bedeni, güneş gibi fotoğraflar kullandıkları görülmüştür. Bu da araştırmanın %63'ünü oluşturmaktadır.

Russel (1974), okuma yazması olmayan insanların ilk ihtiyacının, özne olduklarını ve yönlendirilen nesnelere olmadıklarını kavramak olduğunu söyler. Eğitim düzeyi açısından bakıldığında yalnızca lisans ve üzeri mezunu olan katılımcılar cinselliği “Özgürlük” ve “Varoluş- Kendini arama/tanıma/keşif” olarak tanımlamıştır

Cinselliğin evlilik çatısı altında olması gerektiği konusundaki görüş ve geleneksel toplumlarda cinsel deneyim hakkında konuşmanın yasak/ayıp oluşu göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların %60'ının medeni durumlarının bekar olduğu görülmektedir (Akin ve Özvarış, 2003; Kayır, 1995). Katılımcıların çoğunluğu bekar olsa da “Hoşa giden/istenen davranışlar” ve “Doğal-Neslin devamı” ana temaları evli katılımcılarda daha yüksek çıkmıştır. Woodhull'un temel kaygısı kadınların bütün sınırlamalardan özellikle de kimi ve ne zaman seveceklerine dair baskılardan kurtulması ile ilgilidir (Donovan, 2021). Belki de evliliğin, bu kaygılardan arınıp cinselliği meşru kılarak (Bağlı ve Sever, 2005) kadınların kaygılardan kurtulduğu yer olması sebebiyle kadınlar, cinselliği hoş giden/istenen davranışlar şeklinde tanımlamış olabilir. TDK tarafından evlilik bağı ile tanımlanan ailenin, neslin devamı işlevine sahip olması (Kır, 2011) araştırmadaki “Doğal-Neslin devamı” ana teması açıklar niteliktedir.

Aynı zamanda çalışmaya katılan katılımcıların %87'si ekonomik durumunu orta olarak tanımlamıştır. Bu sebeple ekonomik durumu düşük ve yüksek olan katılımcıların görüşleri araştırmamızda sınırlı olarak bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan kişilerin %59'unun 18-30 yaş arasında yani Arnett'e (2000) göre "beliren yetişkinlik" döneminde olduğunu söylemek mümkündür. Bu sebeple katılımcılarımızın büyük çoğunluğu kimlik arayışı, değişkenlik, arada kalmışlık özellikleriyle tanımlanan beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerdir (Arnett, 2000). Araştırma konusunun cinsellik oluşu sebebiyle, kendini aramakta olan bireylerin keşif amaçlı bu araştırmaya ilgi gösterdiği düşünülebileceği gibi, kültürel faktörlerin etkisiyle yaşça daha büyük kadınlar tarafından cinselliğin konuşulmak istenmemesi doğal karşılanabilir (Babacan, 2003). Gilly ve Zeithaml (1985), yaşla birlikte teknolojiye yönelik olumsuz görüşlerin arttığı ve teknoloji kullanımının azaldığını saptamıştır. Araştırmaya katılım için de e-posta adresiyle giriş yapıyor olmak, fotoğrafı yüklemek gibi durumlar gerektiğinden katılımcıların dağılımında yaş faktörü belirgindir.

Son olarak, araştırmanın pandemi döneminde yapıldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Sokağa çıkma kısıtlamaları, bulaş riski gibi sebepler, teknolojik imkânı/becerisi olan bireyleri de sınırladığı ve çektikleri fotoğrafların çeşitliliğini etkilediği düşünülmektedir. Bu sebeple sıklıkla telif hakkı kendisine ait olmayan hazır fotoğrafların kullanıldığı düşünülmektedir. Online Seslifoto (OSF) ve cinselliği ilk kez bir araya getiren bu çalışmanın, sonraki araştırmalar için uygulanabilirlik açısından da yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum ve kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Çalışmada çıkar çatışması durumu bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Acavit, B. (2022). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kadının Cinsel Doyumuna Etkisi Üzerine Yapılmış Çalışmaların Sistemik Derlemesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Açıklan, N. (2013). Fuhuş Pazarında Sermaye Olmak: Mersin Örneği. *Çalışma ve Toplum*, 3 (38), 243-282. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ct/issue/71774/1155053>
- Adak, S. (2016). Siyaset ve toplumsal cinsiyet. F. Saygılıgil(Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları* içinde (s. 17-33). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Adams, C. J. (2013). *Etin Cinsel Politikası: Feminist Vejetaryen Eleştirel Kuram* (G. Tezcan, M.E. Boyacıoğlu, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30 (1).<https://dergipark.org.tr/tr/pub/huefd/issue/41216/501952>
- Armiya’u, A. Y., Yıldırım, M., Muhammad, A., Tanhan, A. ve Young, J. S. (2022). Mental health facilitators and barriers during Covid-19 in Nigeria. *Journal of Asian and African Studies*. <https://doi.org/10.1177/00219096221111354>
- Badinter, E. (2011). *Kadınlık mı, Annelik mi?* (A. Ekmekçi, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bahar, M. (2018). *Y Kuşağında Cinsellik Algısı İncelemesi: İzmir Örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Bağlı, M. ve Sever, A. (2005). Tabulaştırılan/tabulaşan kurumun (ailenin) kurbanlıklar edinme pratiği: Levirat ve sororat. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 8 (8). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21112/227387>
- Bayer, A. M. ve Alburqueque, M. (2014). Our world through our eyes: adolescents us photovoice to speak their mind on adolescent health, well-being, and sexuality in Lima, Peru. *Health Promotion Practice*, 15(5), 723-731. <https://doi.org/10.1177/1524839914530400>
- Beauvoir de, S. (1993). *Kadın İkinci Cins: Bağımsızlığa Doğru* (B. Onaran, Çev.). İstanbul: Panel Yayınları.
- Beji N. ve Aşçı ÖS. (2011). Cinsellikle ilgili kuramlar ve ilk bilimsel çalışmalar. *Androloji Bülteni*, 45, 160–163.
- Berger, J. (1986). *Görme biçimleri*. (Y. Salman, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bilgin, R. (2016). Geleneksel ve modern toplumda kadın bedeni ve cinselliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 219-244. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/firatsbed/issue/22124/237647>
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye’de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı I), 108-114.
- Boonzaier, F. ve Zway, M. (2015). Young lesbian and bisexual women resisting discrimination and negotiating safety: A photovoice study: original contributions. *African Safety Promotion Journal*, 13(1), 7-29.
- Brunsdon, V. ve Goatcher, J. (2007). Reconfiguring photovoice for psychological research. *The Irish Journal of Psychology*, 28(1–2), 43–52. <https://doi.org/10.1080/03033910.2007.10446247>

- Cornell, J., Ratele, K., ve Kessi, S. (2016). Race, gender and sexuality in student experiences of violence and resistances on a university campus. *Perspectives in Education*, 34(2), 97-119. <https://doi.org/10.18820/2519593X/pie.v34i2.8>
- Çelik, E. (2012). *Evlü bireylerin cinsel özgüven düzeyleri ile cinsel öz-yeterlik, evlilik yaşam doyumu ve cinsel utangaçlıklarının incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Çetin, O. (2005). Ekofeminizm: Kadın doğa ilişkisi ve ataerkillik. *Sosyoekonomi*, 1(1). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyoekonomi/issue/21061/226778>
- Dağdelen, A. (2021). Platon'dan Hegel'e akıl ve "kadınlık": "kadınlık"tan kurtuluş olarak feminist teori. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi (IJBEMP)*, 5(2), 829-841.
- Daly M.(1973). *Beyond God the Father*. Baston: Beacon Press.
- Dinç-Kahraman, S. (2010). Kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*,3, 30–35.
- Dinç-Kahraman, S. (2012) *Orgazm olamayan kadınlar ile orgazm olabilen kadınların atılganlık düzeyleri, benlik saygıları, beden algıları ve evlilik uyumları açısından karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Dinçer, Ö. (2007). *Namus ve bekaret: Kuşaklar arasında değişen ne? İki kuşaktan kadınların cinsellik algıları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Desyllas, M. C. (2014). Using photovoice with sex workers: The power of art, agency and resistance. *Qualitative Social Work*, 13(4), 477-501. <https://doi.org/10.1177/1473325013496596>
- D'Arusmont, F. W. (1972). *Life, letters and lectures*. New York: Arno Press. (Orijinal eserin basım tarihi, 1834)
- Doğan S. ve Küçükgöncü S. (2009). Geçmişten günümüze cinsellik araştırmaları. *Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi*, 46, 102–109.
- Dogan, S., ve Julian, D. (2019). Community psychology practice and school-community partnerships through the lens of school counseling profession in Turkey. *Çukurova University. Faculty of Education Journal*, 48(2), 1041-1053. doi:10.14812/cufej.551028
- Donovan, J. (2021). Feminist Teori. (A. Bora, M. Ağduk Gevrek, F. Sayılan, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi, 1992).
- Doyumğaç, İ., Tanhan, A. ve Kıymaz, M. S., (2021). Understanding the most important facilitators and barriers for online education during COVID-19 through online photovoice methodology. *International Journal of Higher Education*, 10(1), 166-190. <https://doi.org/10.5430/ijhe.v10n1p166>
- Elçik, G. (2016). Beden, iki nokta üst üste. F. Saygılıgil (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları* içinde (s.185-210) içinde. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Erbil, N. (2019). Relationship between sexual myths and sexual function of women. *International Journal of Caring Sciences*, 12(3), 1570.
- Esencan, T.Y. ve Beji N.K. (2015). Günümüze değin cinsellik konusunda yapılan çalışmaların irdelenmesi. *Androloji Bülteni*. 17(63): 301-310.
- Fuller M. (1971). *Woman in the nineteenth century*. New York: Norton. (Orijinal eserin basım tarihi, 1845).

- Genç, E., Tanhan, A. ve Kose, O. (2022). Exploring the facilitators and barriers to maintaining intimate relationships during covid-19 through online photovoice methodology. *Journal of Family Issues*. <http://dx.doi.org/10.1177/0192513X221113855>
- Gilman, C. P. (1998). *Women and Economics: A Study of the Economic Relation Between Men and Women as a Factor in Social Evolution*. Berkeley: University of California Press, <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft896nb5rd/>
- Güdekli, A. (2016). *Küresel erkek (lik) ve medya*. Konya: Literatürk Academia.
- Gürsoy, E. ve Gencalp, N. S. (2010). Cinsel sağlık eğitiminin önemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(23), 29-36.
- Greenberg, J. S., Breuss, C. E. ve Conklin, S.C. (2011) *Exploring the dimensions of human sexuality*. Sudbury, Massachusetts: Jones And Bartlett Publishers.
- Hepşen, Ö. (2010). *Tevrat, İncil ve Kuran-ı Kerim’de kadın bedeni* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Horney, K (1926). The flight from womanhood. J. B. Miller (Ed.), *Psychoanalysis and Women: contributions to new theory and therapy* içinde. New York: Brunner / Mazel Publishers.
- Işık, M. F. (2022). Dünden bugüne feminizm ve tartışmalar. M.F. Işık (Ed.), *Toplumsal Cinsiyete Farklı Yaklaşımlar* içinde. İstanbul: DYB Yayınları
- İnceoğlu, Y. ve Kar, A. (2009). Yeni güzellik ikonları: İnsan bedeninin özgürlüğü mü, mahkumiyeti mi? *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 10, 7-31. <http://iletisimdergisi.gsu.edu.tr/tr/pub/issue/7369/96474>
- Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36), 381-404. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6150/82609>
- Kızılay, I. (2022). *Farklı bağlanma stillerine sahip bireylerin ilişki deneyimlerinin online yorumlayıcı fenomenolojik analiz (OYFA) ile incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Komut, S. (2011). Türkiye’de kadın, cinsellik ve kürtaj. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(1). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobiadsbd/issue/11351/135643>
- Kutlu, Ö ve Çok, F. (2002). Cinsel eğitim programına dayalı cinsel bilgi testinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 27(123), 3- 12.
- Kurnaz, I. (2020) Türkiye’nin İstanbul sözleşmesi ile imtihanı. T. Yalçın (Ed.), *Kadın Yazıları* içinde. Ankara: Savaş Yayınları.
- Mamary, E., McCright, J. ve Roe, K. (2007). Our lives: An examination of sexual health issues using photovoice by non-gay identified African American men who have sex with men. *Culture, Health And Sexuality*, 9(4), 359-370. <https://doi.org/10.1080/13691050601035415>
- Maiter, S., Simich, L., Jacobson, N., ve Wise, J. (2008). Reciprocity: An ethic for community-based participatory action research. *Action Research*, 6(3), 305–325. <https://doi.org/10.1177/1476750307083720>
- McIntyre, A. (2003). Through the eyes of women: Photovoice and participatory research as tools for reimagining place. gender, place and culture: *A Journal of Feminist Geography*, 10(1), 47-66. <https://doi.org/10.1080/0966369032000052658>

- Ozkan, N. (2021). *Farklı eğitim düzeyine sahip kadınların cinselliğe bakışının online seslifoto yöntemi (OSF) ile incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Öğülmüş, K., Acikgoz, M. H. ve Tanhan, A. (2021). Evaluation of teacher candidates' perceptions about specific learning difficulties through Online Photovoice (OPV) methodology. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 9(2), 161-169. <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.9n.2p.161>
- Özan, S., Aras, Ş., Semin, S. ve Orçin, E.(2004). Dokuz Eylül Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin cinsel tutum ve davranış özellikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 27-39.
- Özdemir, E. (2016). Türkiye feminist hareket/örgütlenme tarihi. F. Saygılıgil(Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları* içinde(s. 291-323) içinde. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Özsöz, C. (2008). Kültürel feminist teori ve feminist teorilere giriş. *Sosyoloji Notları*, 6, 51-55.
- Palibroda, B., Krieg, B., Murdock, L. ve Havelock, J. (2009). A practical guide to photovoice: Sharing pictures, telling stories and changing communities. http://www.pwhce.ca/photovoice/pdf/Photovoice_Manual.pdf
- Paris, G. (2016). *Cinselliğin önemi: Arzuya kavuşmak* (Z. Hürmüz Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Payne, D. A., Hickey, H., Nelson, A., Rees, K., Bollinger, H., ve Hartley, S. (2016). Physically disabled women and sexual identity: a PhotoVoice study. *Disability and Society*, 31(8), 1030-1049. <https://doi.org/10.1080/09687599.2016.1230044>
- Pilcher, J. ve Whelehan, I. (2016). *Key concepts in gender studies*. London: Sage.
- Rose, H. (1986). Beyond masculinist realities: A Feminist epistemology for the science. R. Bleier (Ed.), *Feminist approaches to science* içinde. (s.57—76). UK: Pergamon Press.
- Rossi, A. S. (1973). *The feminist papers: From Adams to de Beauvoir*. New York: Columbia University Press.
- Russel L. M. (1974). *Human liberation in a feminist perspective- A theology*, Philadelphia: Westminster Press.
- Sakallı-Uğurlu, N., Karakurt, G. ve Uğurlu, O. (2001). Evlilik öncesi yaşanan cinsel ilişkiye ve kadınların evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunmasına karşı tutumlar. *Psikoloji Çalışmaları*, 22, 15-29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iupcd/issue/9411/117816>
- Smith, J. A. ve Osborn, M. (2003). Interpretative phenomenological analysis. J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* içinde (S. 51–80). London: Sage.
- Subasi, Y., Adalar, H., Tanhan, A., Arslan, G., & Allen, K., Boyle, C., Lissack, K., Collett, K. ve Lauchlan, F. (2023). Investigating students' experience of online/distance education with photovoice during COVID-19. 44(3). Manuscript in print.
- Sutherland, C. ve Cheng, Y. (2009). Participatory-action research with (im) migrant women in two small Canadian cities: Using photovoice in Kingston and Peterborough, Ontario. *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 7(3), 290-307. <https://doi.org/10.1080/15562940903150089>
- Tanhan, A. (2020). COVID-19 sürecinde Online Seslifoto (OSF) yöntemiyle biyopsikososyal manevi ve ekonomik meseleleri ve genel iyi oluş düzeyini ele almak: OSF'nin Türkçeye uyarlanması. [Utilizing Online Photovoice (OPV) methodology to address biopsychosocial spiritual economic issues and wellbeing during COVID-19: Adapting OPV to Turkish.] *Turkish Studies*, 15(4), 1029-1086. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44451>

- Tanhan, A. (2022). *Online seslifoto (OSF) yöntemiyle üniversite öğrencilerinin tasavvuf anlayışını keşfetmek* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Batman Üniversitesi. <https://hdl.handle.net/20.500.12402/4272>
- Tanhan, A., Arslan, G., Yavuz, K. F., Young, J. S., Çiçek, İ., Akkurt, M. N., Ulus, İ. Ç., Görünmek, E. T., Demir, R., Kürker, F., Çelik, C., Akça, M. Ş., Ünverdi, B., Ertürk, H. ve Allen, K. (2021). A constructive understanding of mental health facilitators and barriers through Online Photovoice (OPV) during COVID-19. *ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 214-249. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esamdergisi/issue/64932/956618>
- Tanhan, A. ve Francisco, V. T. (2019). Muslims and mental health concerns: A social ecological model perspective. *Journal of Community Psychology*, 47(4), 964-978. <https://doi.org/10.1002/jcop.22166>
- Tanhan, A. ve Strack, R. W. (2020). Online photovoice to explore and advocate for Muslim biopsychosocial spiritual wellbeing and issues: Ecological systems theory and ally development. *Current Psychology*, 39(6), 2010-2025. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00692-6>
- Taş, G. (2016). Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: Kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik hassasiyetler*, 3(5). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademik-hassasiyetler/issue/27268/287075>
- Tümkiye, S., Kuşdemir Kayıran, B., Tanhan, A. ve Arslan, Ü. (2021). Using Online Photovoice (OPV) to understand youths' perceptions of distance education during COVID-19. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 9(4), 45-60. <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.9n.4p.45>
- Teti, M., Murray, C., Johnson, L. ve Binson, D. (2012). Photovoice as a community-based participatory research method among women living with HIV/AIDS: Ethical opportunities and challenges. *Journal of Empirical Research on Human Research Ethics*, 7(4), 34-43. <https://doi.org/10.1525/jer.2012.7.4.34>
- TÜİK (2006). Aile Yapısı Araştırması <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813> adresinden erişildi.
- Vatandaş, C. (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0 (35), 29-56.
- Wallerstein, N. B. ve Duran, B. (2006). Using community-based participatory research to address health disparities. *Health Promotion Practice*, 7(3), 312-323. <https://doi.org/10.1177/1524839906289376>
- Wang, C. ve Burris, M. A. (1997). Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health Education and Behaviour*, 24, 369-387. <https://doi.org/10.1177/109019819702400309>
- Wang, C. (1999). Photovoice: A participatory action research strategy applied to women's health. *Journal of Women's Health*, 8(2), 185-192. <https://doi.org/10.1089/jwh.1999.8.185>
- Willson, K., Green, K., Haworth-Brockman, M. ve Beck, R. R. (2006). Looking out: Prairie women use photovoice methods to fight poverty. *Canadian Woman Studies*, 25(3).